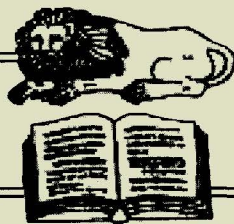

Jeromos füzetek



Szent Pál éve 2008-2009



75. szám

Húsvét

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2009

Ajánlás	1
Csendes percek (Tarjányi Béla)	2
Szent Pál nyomában a Szentföldön (Gyürki László)	3
Zarándoklat Szent Pál évében (Gyürki László)	9
Ki az "igaz" ember? (Tarjányi Béla)	16
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 65. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	25
A Széder (Bella Schagall)	30
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	33
Olvasóink kérdezik (Thorday Attila)	40
Rajzpályázat: Pál apostol tanúságtétele	45
Társulatunk életéből	46
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva**

**Képek: Gergely Péter (borító), Kránitz Mihály (Szt. Pál útjai)
Vágvölgyi Éva (Pannonhalma)**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla



Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Pál apostol az egység tanítója

Pál apostol az egység nagy tanítója volt. Sokat tanított az egységről, szenvedett az egység hiánya miatt, és ha kellett, szenvedett azért, hogy ezáltal is megvalósuljon a Krisztus akarta egység. Leveleiben olyan egyházképet, egyházfelfogást sugall, amely szerint az egyház leglényegesebb vonása az egység. Ezt a legplasztikusabban a korintusiaknak írt első levélben fogalmazta meg, nevezetesen: az Egyház Krisztus teste, ahol Krisztus a fő, és mi ennek a testnek a tagjai vagyunk. Nem mondhatja egyik tag sem a másiknak, hogy nincs rá szükség – mi sem mondhatjuk, hogy nincs szükségünk arra a lelki örökségre, amit a protestáns egyházak képviselnek, és ugyanúgy ők is nagy tisztelettel elismerik a katolikus egyház lelki gazdagságát és ugyanígy az ortodox egyház gazdagságát. Azt tanuljuk Pál apostoltól, hogy az egyházban egység van, ami nem egyformaságot jelent, nem uniformizálást, hanem sokszínűséget, amit ő úgy fogalmaz meg, hogy sok a tag, de a test csak egy.

Székely János (Ökumenikus lelkészkörök találkozója)
Forrás: Magyar Kurír / Kiss Imre

Pál apostol Miatyánkja

Mi keresztények gyakran úgy gondoljuk, hogy mindent Istentől kell remélnünk és várnunk. Még a Miatyánkot is ebben a szellemben imádkozzuk: Jöjjön el a te országod, azaz: hozd el te ezt az országot! Legyen meg a te akaratod, vagyis: vidd keresztül az akaratodat te! Mindennapi kenyerünket add meg nekünk te! Ne vigyél bennünket a kísértésbe, és védj meg minket a gonosztól!

Azt hiszem, lehetne néha a Miatyánk imádkozása közben valahogy így is gondolkoznunk:

*Mi Atyánk, te velünk vagy:
Megszenteljük a te nevedet,
építjük a te országodat!
Megtesszük a te akaratodat,
miként az öröklétben, úgy már itt, a földön is!
A mindennapi kenyerünkért megdolgozunk,
és megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek,
hisz te is megbocsátod a mi vétkeinket.
A kísértéseknek ellenállunk,
és ellene szegülünk a gonosznak.
Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség,
mi pedig a te társaid vagyunk most és mindörökké. Amen.*

Pál apostol ezt tette. Nyilván ő is úgy imádkozta a Miatyánkot, ahogyan mi – de megszentelte az Úr nevét, építette az ő országát, megtette az ő akaratát, megdolgozott a saját kenyeréért (sátorkészítő volt, keze munkájával biztosította a megélhetését), mindenkinek megbocsátott (még annak is, aki kiutasította őt a közösségből, ld. 2 Kor 2,6-8), volt kísértése bőven, de helytállt, és ellene szegült a gonosznak. Ő Jézus Krisztus társa volt: meggyőződésében, küzdelmeiben, szenvedéseiben (vö. "kiegészítem testemben, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből", Kol 1,24), szeretetével, fáradozásával.

Jézus ma is társakat keres. S közben mindegyikünknek azt mondja: Tudom, hogy képes vagy rá! S minden családnak, minden barátságának, minden közösségnek azt mondja: Tudom, hogy képesek vagytok felülemelkedni önzésteken, és megvalósítani köztetek, kicsiben, Isten országát.

(T.B.)

Gyürki László

Szent Pál nyomában a Szentföldön.

Pál apostol nyomaiba indulunk, amelyeket Kisázsiában, főleg a mai Török-, és Görögországban, vagy Rómában találunk. Életének egy rövid szakasza azonban a Szentföldhöz kapcsolódik. Ezek: Jeruzsálem, Damaszkusz, és a tengerparti Cezarea. Pál, mint Gamaliel tanítványa Jeruzsálemben tanult és itt ismerte meg az „*Új utat*”, amelyet kezdetben szenvedélyesen üldözött. Megtérése után többször is felkereste Jeruzsálemet. Megtérése helye Damaszkusz is a Szentföldhöz tartozik. A tengerparti Cezareában raboskodott, s innen indult hajón Rómába.

Ezekre a helyekre látogatunk el.

Jeruzsálem, ahol tanult és első ismereteit nyerte a kereszténységről.

Pál maga állítja, hogy „*Gamaliel lábainál*” tanult és lett a törvény buzgó követője. Valószínűleg családjával együtt Jeruzsálemben telepedett le. Egyik nővéréről és annak fiáról tudunk, akik Jeruzsálemben éltek (ApCsel 23,16).

Ha Jeruzsálemben ma Pál nyomát keressük nem a siratófalat kell felkeresni. Pál idejében a templom a maga fényében állt és Pál a templomban vett részt az imádságban és az áldozat bemutatásánál.

Az apostol ezen korai időszakára csupán egy rövid utalást találunk István megkövezésével kapcsolatban (ApCsel 7,58), amely kapcsolatban van Pállal: Istvánt kihurcolták a városon kívülre, és megkövezték. „*A tanúk letették ruháikat egy ifjú lábához, akit Saulnak hívtak*”. Lukács még hozzáfűzi, hogy Saul egyetértett István megölésével. A keresztény hagyomány István megkövezését a Damaszkuszi kapu közelébe helyezi. Ezen a helyen templom állt, de a perzsák 614-ben lerombolták. Egy későbbi hagyomány a mai Szent István kapu közelében keresi a megkövezés helyét. A görög ortodoxok a kapu alatt a Kedron völgy lejtőjén 1957-ben Szent István tisz-

teletére templomot építettek. Lépcsőket is mutatnak, amelyek a templomtérrel vezetnek ide. A fiatal Saul is ott volt a feldühödött zsidók között, akik Istvánt a kivégzésre hurcolták.

Úton Damaszkusz felé

A megszokott út Jeruzsálemből Damaszkuszba (kb. 220 km) Jerikón át a Jordán völgyben vezetett. Határ probléma nem volt, Damaszkusz mint Júdea a Szíria római tartományhoz tartozott. (Ma sokkal nehezebb lenne az utazás Pál számára is. Izrael és Szíria hadiállapotban van egymással.) Csodálatos, hogy Jézus halála után egészen rövid idő múlva már Jézus-tanítványok vannak Damaszkuszban is.

A hagyomány különböző helyeket jelöl meg, ahol Pál megtérése történt. Sem az ApCsel, sem maga Pál leveleiben nem említi, hogy hol találkozott a feltámadt Úrral. „*Amint haladt az úton és Damaszkuszhoz közeledett...*” ennyit mond a szöveg (9,3).

Kawkab falu közelében lévő ortodox kolostor – 18 km délnyugatra az óvárostól –, állítja, hogy ezen a helyen történt Pál megtérése. Bizonyítéknak hozza fel, hogy egy vulkánikus dombot ősidóktól kezdve „*Pál dombnak*” neveznek. Még két másik helyről is állítják, hogy itt volt a megtérés: *Daraya* 14 km nyugatra Damaszkusztól és *Merjisafra-Kiswe* 17 km-re ettől.

Szent Pál megtérésének emlékhelye

A ferencesek ellenben „el-Tell” helyet nevezik meg a világtörténelmi esemény színhelyéül. Ez a hely a Tabbaleh nevű szegény negyedben található délkeletre az óvárostól. Pál idejében ez a hely még a városon kívül volt. Régi zarándok leírások szólnak erről, s a keresztények ősidők óta egy „*Pál barlangot*” tisztelnek. Korábban egy templom is állt ezen a helyen. VI. Pál pápa kívánságára, szentföldi útja után, az 1925-ben épített kis kápolna helyett építették, és 1971. június 24-én szentelték fel a mai templomot. Az építész Italo Viesi az épületnek sátor-formát adott, utalva ezzel Pál sátoresztítő foglalkozására. Az oltár mögötti üvegfestmény Szent Pált ábrázolja, aki a megfeszített és feltámadt Jézust hirdeti. A hajó ablakán a Népek Apostolának három da-

maszkuszi eseménye szerepel: megtérése a város előtt; Ananiás megkereszteli a városban; és menekülése Damaszkuszról. Ugyancsak VI. Pál pápa kívánságára épült a templom mellé egy összejöveteli és művelődési ház is Közel-Kelet különböző rítusai és nemzeti egyházai számára. A vendégház mellett egy orvosi rendelő és egy katechetikai központ is működik.

Más páli helyek Damaszkuszban

A további események helyeit is keressük meg Damaszkuszban. Az ApCsel szerint a nagy fényesség hatására Pál megvakult és kísérei Júdás házába vezették, aki az Egyenes utcában lakott. Itt ő három napig semmit sem evett és ivott.

Az „*Egyenes utca*” az ókorban a „decumanus” népi elnevezése volt. Ezzel jelölték a főutat, amely a várost kelet-nyugati irányban átszelte.¹ Szent Pál idejében Damaszkusz egy tipikus görög-római város volt. A városfalak és a hét kapu az óváros képéhez tartozik, épp úgy mint az óváros két híres főtengeye is. Az Egyenes utca a keleti kapunál kezdődik. Ez a város legrégebbi kapuja és máig is megtartotta eredeti formáját. Az utca 26 méter széles és 1570 méter hosszú volt, mindkét oldalán üzletekkel. A mai utca a régi decumanus vonalát követi, de szűkebb, mint a régi, és négy méterrel magasabbban van az eredeti szintnél.

Júdás háza – Az „Egyenes utca” nyugati kezdetétől körülbelül 450 méterre egy fémkupolával fedett kis mecset áll, egy balkonnal, ami minaretként szolgál. A mecsetet „Jakmak”-nak hívják. A keresztény hagyomány ide helyezi Júdás házát, ahol Saul három napig bőjtölt (ApCsel 9,9), s ahol Ananiás megkeresztelte.

Ananiás kápolnája arra emlékeztet, hogy Ananiás megkereszteli Sault, visszaadja látását és befogadja a keresztény közösségbe. Ananiást a hagyomány Jézus 72 tanítványa közé sorolta, aki István megkövezése után jött Damaszkuszba és ő alapította meg az első keresztény közösséget. Ő volt Damaszkusz első püspöke. Ereklýeit a római Szent Pál bazilikában tisztelik.

¹ A latin decuma = tized szóból származó elnevezés. Pl. ager decumanus az a föld, amelynek terméséből tizedet kell fizetni. *A Szerk.*

A szentély a kora keresztény időben már kultuszhely volt. A bizánci időben az alapfalakra templom épült, de az arab időben lerombolták. A ferencesek 1820-ban vásárolták meg a törököktől és Ananiás tiszteletére kápolnát építettek rá, és helyrehozták a kriptát is. A kápolna ma a föld alá került. Időközben a sok rombolás és újjáépítés miatt a város szintje megemelkedett.

Szent Pál menekülésének helye – Pál megtérése után, miután visszatért Arábiából, prédikálni kezdett a város zsinagógáiban és hirdette, hogy Jézus az Isten Fia. A zsidók erre összeesküvést szerveztek Pál ellen. Mivel a zsidók a város kapuit éjjel-nappal figyelték, a keresztények éjnek idején egy kosárban engedték le a városfalról, s Pál csak így menekült meg. Az apostol a 2 Kor 11,32-33-ban utal erre az epizódra.

A keresztény hagyomány a város délkeleti részében a Kiszankapú közelében jelöl meg egy ablakot, amelyből az apostolt leengedték. A kaput „Szent Pál kapunak” nevezték. Ebben a városrészben a legkorábbi időktől kezdve laktak keresztények. Ezért nagy a valószínűsége annak, hogy Pál menekülése a városfal ezen részén játszódhatott le.

A helyi hagyomány még arról is tud, hogy Pál menekülését egy etióp származású római őr segítette, akit később ezért halálra ítélték. A régi romos épületet 1885-ben a melkita pátriárka megvásárolta. Kápolnát építettek ide, amelynek a falában a régi kapu nyomai és egy kis várfal is beépült. Két modern Krisztus-monogram díszíti a megerősített tornyokat, melyek egy fiktív ablak mellett állnak.

Visszatérés Jeruzsálembe

A Damaszkusból való menekülése után – három évvel megtérést követően – Pál visszatért Jeruzsálembe, hogy megismerje Pétert, és kapcsolatba lépjen a jeruzsálemi ösközöséggel. Ez a jeruzsálemi látogatás tizenöt napig tartott. Jeruzsálemben is hirdette az evangéliumot. Mivel élete veszélyben forgott, az apostolok elküldték Tarzuszba. Barnabás innen hívta Antiochiába, amely missziós útjai kiinduló állomása lett.

Tizennégy év múlva második alkalommal jött Pál Jeruzsálembe, az apostoli zsinatra. Ezen kimondták, hogy a pogányságból megtérteknek nem kell megtartani a zsidó törvényeket és a körülmetélést. Ekkor találkozott Pál az ősegyház „oszlopaival”: Péter mellett Jakabbal és Jánossal, akik az egység jeléül jobbot nyújtottak neki (Gal 2,9).

Ha e két jeruzsálemi látogatás helyeit keressük, a Sion hegyén lévő utolsó vacsora termébe kell mennünk. Krisztus feltámadása után ez volt az apostolok és az ősegyház összejöveteli helye Jeruzsálemben. Itt volt az apostoli zsinat is, amelynek határozatával Pál kiemelte Jézus evangéliumát zsidó szekta jellegéből és világvallásként indította el. A Sion hegyi utolsó vacsora terme látogatásakor a sok esemény mellett erre a páli nyomra is emlékezni kell.

Pál utolsó látogatása Jeruzsálembe

Harmadik missziós útja végén Pál újra Jeruzsálembe jött, hogy átadja a szegény jeruzsálemi keresztényeknek a Görögországban és Kisázsiaiban gyűjtött adományt, és ezzel kifejezze szolidaritását az anyaegyház iránt. Első útja Jakabhoz vezetett. Ez a találkozás is a Sion hegyén lehetett az utolsó vacsora termében. Jakab figyelmeztette Pált a leselkedő veszélyre honfitársai részéről. Nem tudták neki megbocsátani, hogy megnyitotta az utat a nem zsidók számára is, és nem kötelezi őket a zsidó törvények megtartására. Ezért Jakab tanácsára Pál vállalta négy nazireátusi fogadalmat tett férfi áldozat bemutatási költségét, hogy ezzel bizonyítsa hűségét a törvényhez. Az ázsiai zsidók azonban lázadást támasztottak Pál ellen a templomtérben, s azzal vádolták, hogy pogányt vitt be a templomba, és ezzel megfertőzte a szent helyet. Az Antónia várban lévő római helyőrség mentette ki Pált a dühöngő nép kezéből, amikor már meg akarták ölni. Miután Pál engedélyt kapott az ezredestől, az Antónia lépcsőjén állva elmondta élete történetét ifjúságától kezdve damaszkuszi meghívásáig. A tömeg ordítása miatt nem folytathatta beszédét. A katonák az Antónia várba vitték, hogy megostorozzák. Római polgárjoga ettől megmentette. A következő napon a főtanács elé állították. Mivel ez is zavargásba fulladt, s Pál ellen összeszküvést szöttek, ezért az

ezredes még az éjjel erős katonai őrizet mellett Cezareába vitette Pált Félix helytartóhoz. Itt raboskodott az apostol két éven át.

Cezareát Nagy Heródes építtette és Augustus császárról nevezte el. A város helyzeténél fogva hamar elhomályosította magát Jeruzsálemet is, s a római helytartók székhelye lett. Ők csak az ünnepekre mentek föl innen Jeruzsálembe, hogy a rendre felügyeljenek. Cezarea jelentős szerepet játszott az evangélium terjedésében is. Fülöp diakonus hirdette itt az evangéliumot. Az első keresztény közösség azonban Kornéliusz római százados házában született meg. Péter, az egyház feje fogadta be Kornéliuszt az egyházba. Pál apostol többször is járt Cezareában fogsága előtt is.

Pál fogsága Cezareában nem lehetett szigorú. Szent Lukács nem börtönről, hanem őrizetről beszél. Pál pere nagyon elhúzódott. Ennek két oka is volt: Félix kedvében akart járni a zsidóknak, másrészt meg zsarolni akarta Pált. Félix utóda Porcius Fesztusz lett. A zsidók vezetői azt kérték tőle, hogy hozassa Pált Jeruzsálembe. Az volt a szándékuk, hogy útközben cselet szőnek ellene és megölik. Ezért Pál a császárhoz fellebbezett, s ügye ettől kezdve már a császári ítélőszékhez tartozott. Mielőtt az apostol Rómába indult, beszédet mondott II. Agrippa király és Bereniké előtt, akik Fesztusz látogatására jöttek.

Ezekre az eseményekre gondol a zarándok, ha a cezareai rommezőn jár. Ha északról jövet, a római kikötőtől a hosszú hippodrom mellett dél felé halad, a legújabb régészeti ásatásokhoz, a heródesi palota alapfalaihoz jut. Itt volt a római helytartó hivatala. A gazdagon díszített épület egy földnyelven van. Heródes a régészek megállapítása szerint az ókor legjobb cementjét használta, amelyet Nápoly mellől Pozzuoliból hoztak. Feltárták a földnyelv magasabb részén lévő hivatali épületet is. Egy nagy kiterjedésű oszlopcsarnok volt előtte. Itt állt a király, és később a római helytartó ítélőszéke. Itt zajlott le a Pál elleni bírósági eljárás. Itt vádolták Pált a zsidóság vallási vezetői. Itt volt a fogadóterem, amelyben Agrippa, Bereniké és a város előkelőségei előtt Pál elmondta beszédét. Itt valóban ott áll a zarándok, ahol egyszer maga Pál is állt. De a régészek szerint más páli nyomok is vannak a cezareai rommezőn. Az egyik terem

mozaikpadlóján, amit ők egy börtön hivatali termének tartanak, felirat került elő jókívánságokkal az itt szolgáló „örterem férfijainak“. Mellette kis helyiségek – talán börtöncellák – vannak. Az egyikben a régészek graffitókat találtak, melyeket a Népek Apostola, Pál felhívásaiként értelmeznek. Feltételezhető, hogy itt volt Pál börtöncellája. De más nyomokat is találtak, amelyek egy korai Pál-tiszteletre utalnak Cezareában. Valóban fel lehet tételezni a cezareai keresztény közösségről – amely akkor már létezett, amikor Pál ott fogva volt –, hogy nem felejtették el őt akkor sem, amikor innen Rómába távozott.

Amikor Pál nyomában járunk a Szentföldön, Török-, és Görögországban, vagy Rómában, ne felejtjük el, hogy a legszebb „nyomok”-at nem ezeken az utazásokon kell keresni, és nem is kell értük távoli országokba menni. Legfontosabb „nyomai” az ő levelei, amelyeket ránk hagyott. De ezek nem csupán Pál nyomai, hanem egyben Isten nyomai is. Mert az Egyház ezeket Írásaihoz sorolja, amelyek Isten szavát kinyilatkoztatták és mindig kinyilatkoztatják.

Zarándoklat Szent Pál évében

XVI. Benedek pápa Szent Pál évét meghirdető beszédében ajánlja: *„Mélyüljünk el Szent Pál apostol lelkületében, elmélkedjük át írásait. Ha tehetjük, zarándoklatokkal, tanulmányi napokkal, lelki gyakorlatokkal tegyük magunkévá tanítását, életének példáját”.*

Ennek jegyében indult útnak 2008. szeptember 22-én dr. Veres András, és Bosák Nándor püspök 32 pappal, 10 világi hívővel Görögországba, hogy végigjárja azokat a helyeket, amelyeket Pál apostol szentelt meg igehirdetésével. A szombathelyi egyházmegye hirdette meg a zarándoklatot, és ehhez társultak a győri-, esztergomi-, váci-, egri-, debreceni- és kalocsai egyházmegye papjai is.

Ez a zarándoklat – a Szentatya szándéka szerint – lelkigyakorlat és tanulmányi út is volt egyúttal, amelyet az Iseum Tours Utazási Iroda szervezett meg.

Mindennap közösen elimádkoztuk a zsolozsmát, a szentolvasót, felolvastuk Szent Pál egy-egy levelét, elmélkedést hallgattunk meg

Szent Pál életével, tanításával kapcsolatban. Minden nap központja a közösen bemutatott szentmise volt általában azokon a helyeken, ahol az apostol hirdette az evangéliumot. Így vált a tartalmas, kissé fárasztó út valóban lelkigyakorlattá.

Szombathelyről indulva az ország különböző helyein (Győr, Budapest, Röske) csatlakoztak a zarándokok a csoporthoz. A második nap értünk meg az ókori **Neapoliszba**, a mai **Kavalába**. Pál apostolnak a kisázsiai Troászban látomása volt: egy makedon férfi állt eléje és könyörgött neki: „*Jöjj át Makedóniába és segíts rajtunk!*” Az apostol biztosan tudta, hogy ez hívás számára, hogy hirdesse nekik az evangéliumot. Késedelem nélkül indult, és két nap alatt áthajózott Európa földjére. Kavalában a Szent Miklós ortodox templomnál egy kör jelzi, hogy Szent Pál itt lépett Európa földjére. Kavalában a Szent Pál tiszteletére szentelt templomban mutattuk be a szentmisét.

Pál Neapoliszból indult a híres Via Egnatia úton a mintegy 14 km távolságra lévő **Filippibe**, és itt alapította meg Európa első egyházközségét, amely mindig a legkedvesebb közössége maradt az apostolnak. A Krenidesz pataknál találkozott Pál az első hívekkel: Lidia és még néhány asszony alkotta az első európai egyházközséget. A Krenidesz pataknál egy ortodox templom épült Lidia tiszteletére. Ma hatalmas rom-területet talál Filippiben a zarándok. Az országút nyomvonalán halad a Via Egnatia, amelyen láthatók a szekerek vájait. A bizánci korban két hatalmas bazilika épült Filippiben, amelyeknek csak romjai láthatók már. Sétáltunk a fórumon, majd felkerestük Pál apostol börtönét is. A színháznál közös fényképpel örököztünk meg látogatásunkat. Filippibe való érkezésünk előtt elolvastuk az apostolnak a Filippiekhez írt levelét.

Ezután követtük az apostolt következő állomására, a Filippitől 150 km távolságra lévő milliós nagyságú **Tesszalónikába**. Pál apostol érezte, hogy a nagy városokat kell elsősorban felkeresnie, mert ezekből majd elterjed az evangélium a környék városaiba, falvaiba. Rövid ideig tartózkodott Pál a városban. A zsidók vádaskodása miatt elhagyta a fiatal közösséget, de Timóteus és Szilas Tesszalónikában maradt. Pál-korabeli emlékeket ma már nem találunk a vá-

rosban. Felkerestük Galerius diadalívét és mauzóleumát, amelyek még nem álltak az apostol idejében. Az Ajiosz Dimitriosz bazilika a város védőszentjének, Szent Demetriosznak vértanúsága helyén épült. Valóságos történelem található falai között. Ezután tengerparti sétánk következett a „Fehér torony” közelében, majd elbúcsúztunk Tesszalonikától.

Az apostol útját követve jutottunk el **Be-reába**, a mai **Veriába**. Nagyon szép emlékhelyet alakítottak ki az apostol látogatása emlékére. Pál apostol eredményesen hirdette itt az evangéliumot, és a bereai közösség szívesen fogadta. Az apostolnak azonban itt sem volt sokáig maradása, mert az utána érkező



Római út Ikóniumban

zsidózók itt is zavargást szítottak ellene, ezért Bereából is távoznia kellett, és hajón Athénbe indult. Mielőtt távoztunk volna, a szentírási rész beszámolója után éltünk a búcsúnyerés lehetőségével is.

Pál Athénbe indult, mi pedig még csütörtökön a **Meteorák** vidékére látogattunk el. Thesszalia hatalmas hegységekkel – Pindusz, Olümposz, Agrapha – övezett síkságán található a világ egyik páratlan csodája, a Meteora. Ez összefoglaló elnevezése a gigantikus, torony és csipke alakú, több száz méter magas különálló szikláknak. A XI. század óta a sziklák egyes barlangjait, majd csúcsait ortodox szerzetesek foglalták el. A legnagyobb sziklán 1344-ben építették a máig legnagyobb kolostort, 400 méterrel Kalambaka városka fölött. Mi ezt a Nagy Meteorát látogattuk meg. Jó minőségű serpentin és lépcsőkön jutottunk fel a magaslatra. A főtemplom, amelyet Krisztus színeváltozásának szenteltek, 42 m hosszú, nyolcszögletű kupola fedí. Az oltárfal táblái fába faragott, aranyozott csodák. Nagyon szép

az Istenanya, a Szent Szűz ikonja, a Színeváltozás freskója, s valamennyi falfestmény, amelyek Krisztus szenvedéseit, a szentek vértanúságát, az első ökumenikus zsinatot, s az ortodox szenteket ábrázolják. A „hely szelleme”, a környezet és a szent épületek varázsa igen mély benyomást tett ránk.

Az Athénbe vezető úton a **thermopülei szorosban** idegenvezetőnk a görög hősokról, az emberi hazaszeretet és önfeláldozás nagyjairól szólt, akik az emlékmű felirata szerint is „megcselekedték, amit megkövetelt a haza”.

Ezután a négy milliós **Athénbe** érkeztünk. Pál athéni igehirdetéséről beszámol Szent Lukács. Az apostol körüljárt a bálványokkal teli városban, vitatkozott a filozófusokkal. Nagyszerűen felépített beszédével nem ért el eredményt, elhallgattatták, sőt kinevették. Csak néhányan csatlakoztak hozzá, köztük az Areopagita Dénes, egy Damarisz nevű asszony, és még néhányan.

Szentmisénk két alkalommal is a Szent Dénes katedrálisban volt. Az elmékedést is itt hallgattuk meg a szentmise után. Az athéni igehirdetés Pál életének fénypontja és mélypontja. Látszólag eredménytelen volt a kiválóan felépített beszéd. Papi életünk hű képe ez a jelenet. Az igehirdetésben el kell viselni a kudarcot is, de bízni abban, hogy érdemes ezt is vállalni. Pál szereplése is meghozta később gyümölcsét.

Athéni sétánkon fölkerestük az Areopágosz szikláját, ahol bronz táblán olvasható az apostol beszéde. Az Akropoliszon idegenvezetőnk ismertette az ott található nevezetességeket. Ezeket Pál még a maga ékességében láthatta és ő is megcsodálhatta. Az Agórán járva lélekben mi is találkozhattunk Pállal, aki ezeken a köveken járva vitatkozott a zsidókkal és azokkal, akik ott jártak.

Pál a kultúra városából „félve és remegve” indult a mintegy 50 km távolságra lévő **Korintusba**, a két tenger kikötőjébe, a pénz, a kereskedelem városába. Pál idejében még nem volt meg az isztmoszi csatorna, amely összekötötte volna a két tengert. Ezért egy kikövezett úton, a „*dioikoszon*” át vontatták át a hajókat egyik kikötőből a másikba. Éjjeli látomásban az Úr bátorította Pált: „*Ne félj, csak beszélj és ne hallgass, mert én veled vagyok. Senki sem fog hozzád*

nyúlni, hogy ártson neked, mert sok népem van ebben a városban”. Az apostol változtat igehirdető módszerén is. Ezt írta korintusi híveinek: *„Én is, amikor hozzátok mentem, testvérek, nem a beszéd vagy a bölcsesség fölényével mentem, hogy hirdessem nektek Isten titkát. Mert nem akartam másról tudni köztetek, mint Jézus Krisztusról, a megfeszítettéről”.* Ebben a bűnös városban Pál eredményesen hirdette az evangéliumot.

Megálltunk az isztmoszi csatorna bejáratánál, majd indultunk az ókori Korintus hatalmas rom-területére. Korintust a rómaiak Kr.e 146-ban lerombolták, de 100 év múlva Kr.e. 44-ben Julius Caesar újjá építette. Pál a második Korintusba érkezett. Az első Korintusban épült Apollo temploma. Ennek 38



Szent Lukács sírja Efezusban

dór oszlopából mindössze 7 oszlop maradt meg. Az apostol is csak ezt láthatta. A romok között járva gondolhattunk arra, hogy a városnak huszonhárom temploma, három színháza, öt fedett piactere, bírósági épületei, gimnáziuma voltak. Megálltunk a „*béma*”-nál. Itt vádolták Pált a zsidók Gallio prokonzul előtt, aki azonban nem foglalkozott velük, és elkergette őket az ítélszék elől. Pál tizennyolc hónapig maradt Korintusban. Később harmadik apostoli útján négy levelet is írt nekik, amelyekből láthatjuk a korintusi egyház életét, problémáit egyaránt. Korintusban írta levelét a Rómaiakhoz. Korintus romjai között járva felidéztük a számukra írt híres „szeretet himnuszt” is.

Tovább utazva Korintustól 41 km-re **Mükénébe** értünk. Az oroszlánkapun át léptünk az ásatási területre. A Fellegvár romjai közt – Schliemann, a romantikus lelkű régész nyomdokain – a mito-

lógiai és a valóság lenyűgöző és meghökkentő találkozásának lehetünk tanúi. Ezenkívül nagyszerű kilátás nyílik innen a tájra.

Következő állomásunkon **Epidauruszban**, ahol Aszklepiosz szentélye található, mi a lenyűgöző, meghökkentően épségben maradt és páratlan akusztikájú színházban gyönyörködtünk. Elénekeltek a Salve Reginát, és a Boldogasszony Anyánk éneket. Az ott lévő alkalmi hallgatóság nagy tapsal jutalmazott bennünket.

Szentmisénk ezen a napon az újkori Görögország első fővárosában **Napflionban** volt. A templom eredetileg török mecset volt, kriptájában pedig a görög szabadságharcban elesett katonákat temették el. Holland domonkos atya és egy magyar sekrestyés fogadott minket nagy szeretettel.

A zarándoklat szép napjai rohamosan fogytak, s lassan indulnunk kellett hazafelé. Görögországban még egy jelentős látnivalót kerestünk fel, a delfi jósdát. **Delfi** szépsége lenyűgöző, s amit a hatalmas és szépséges természet és az emberi tehetség együttesen létrehozhat, itt megtalálható, megcsodálható. Először megnéztük a múzeumot, majd a görög idegenvezető ismertette Delfi történetét és nevezetességeit. Megálltunk az athéniek kincsházánál, az Apolló templom és jósda, valamint a színház romjainál is, de a stadionhoz már nem mentünk fel.

Lassan búcsút intettünk a görög tájnak, és Bulgárián keresztül folytattuk utunkat. Még itt is várt ránk egy jelentős hely: a **Rilai kolostor**, amelyet a bolgárok legnagyobb szentje, Rilai Szent János (876-946) alapított. Az egykori nemesúr bolgár Szent Ferencként a vitézi és udvari élet helyett a remeteséget választotta. A kolostor első fénykora a XIV. századra esik, amikor a környék feudális nagyura Hreljo kolostort építtetett itt, amelynek középpontját a ma is nevét viselő Hreljo tornya foglalta el. Később maga is szerzetes lett. A török uralom alatt a kolostor fejlődése megszakadt. A kolostor 18-19. században a bolgár ujjászületéskor a művelődés központja lett, és teljes fényében bontakozott ki. A rilai kolostor a bolgár nép zarándokhelye. Az 1960-as évekig pravoszláv szerzetesek lakták, később múzeum lett.

A kolostor 1147 méterrel van a tengerszint felett. Sötétzöld, ég felé törő fenyőfákkal benőtt domboldalak fölött magasodó, hólepte hegyormok övezik. Kívülről a kolostorépület várszerű, komor épület benyomását kelti. A Dupnicai kapun belépve kibontakozik a lenyűgöző kolostor pompája. Az épület-együttest változatos szín- és formavilág lengi át. Kecses ívek, egymás fölött magasodó, körbefutó erkélyek, ki- és beugrásokkal. Mivel az idő sürget, elsősorban Szűz Mária templomát néztük meg. A templom falait freskók díszítik. A díszesen faragott aranyozott ikonosztáz a templom legszebb dísze. A díszes aranykapu mögött őrzik Rilai Szent János ereklyéit, valamint a XII. századi Hodégétria Madonna ikonját. Közvetlen a templom mellett emelkedik az 1335-ben épült Hreljo tornya. Elbúcsúztunk a rilai kolostortól és folytattuk utunkat. Utolsó éjszakánkat Nisben töltöttük, s reggel a hotel egyik nagyobb helyiségében mutattuk be hálaadó szentmisénket.

Összefoglalva zárandoklatunk jelentőségét Kránitz Mihály professzor megállapítása kívánkozik ide, aki Szent Pál törökországi helyein járt: A Szentföld Isten Fia megtestesülésének és megváltásának helyét jelenti. Szent Pál nyomába lépve azonban feltárul előttünk Jézus jelenléte a világban, és az egyház által a történelemben. Bizonyos szempontból hasonló helyzetben vagyunk, mint az első keresztyének, akik kisebbségben éltek, s ez bennünket is arra kötelez, hogy Szent Pál évében, az apostol leveleinek olvasásával vagy missziós munkaterületének felkeresésével még tudatosabban éljük meg a mindennapokban, egy változó kulturális valóságban keresztyén hivatásunkat.

Visszatérve hazánk földjére elbúcsúztunk egymástól, és Röszkén, Budapesten, Győrben váltak el egymástól a „zarándokok”, és felejtetetlen élményekkel indultak haza. Mindenkiiben élt a vágy, hogy folytatni kellene a jövőben is a zárandoklatot Szent Pál nyomában Törökországban is. Pál apostol működési helyei legnagyobbbrészt ott található. Úgy búcsúztunk el, hogy jövőre újra találkozunk.

Tarjányi Béla

Ki az "igaz ember" ?

Jelen tanulmányunkban azt szeretnénk megvizsgálni, hogy ki is az "igaz", az "igaz ember" az Újszövetség tanítása szerint. Mielőtt ennek kifejtését elkezdenénk, szeretnénk előre bocsátani néhány gondolatot azzal kapcsolatban, hogy a keresztény vallás apostolai hogyan is hirdették, hogyan közvetítették a Jézus által meghirdetett örömhírt.

Először nem Biblia volt, hanem élet. Jézus nem azzal kezdte, hogy jöjjetek, aki tud írni, fogjon papíruszt és tintát, írjátok, okosakat fogok mondani, hanem azt mondta: Gyertek, legyetek velem, tegyünk jót, kezdjünk el egy új közösségi életet. Jézus hirdette az evangéliumot, rendszeresen együtt volt apostolaival, tanítottak, segítettek az embereken, de 30 évig semmit le nem írtak. Következett 30-40 esztendő, amikor az apostolok megint csak nem azzal kezdték, hogy írjuk le hamar mindazt, amit Jézus mondott, vagy ami vele történt, hanem folytatódott az élet. És ahogy Jézus annak idején természetesen beszélt tanítványaival erről az életről, úgy Jézus tanítványai is beszéltek a híveknek az új élet lényegéről, mibenlétéről, hogy megértsék, mit jelent Jézus követése. Évtizedek múltán aztán egyszer észbekaptak, és ezt a beszédet, ezt a tanítást, az életről szóló tanítást leírták. Annak egy töredékét persze, ahogy János evangélista meg is jegyzi. Attól kezdve ez az írás lett a keresztények életének irányítója, a keresztény tanítás alapvető vezérfonala és támpontja.

De hogyan maradt ránk ez az írás? A használat során ezerszer lemásolták – és ezek a másolatok nagyon sok helyen különböznek egymástól. Miért? Mert a kereszténység az evangéliumok, a Biblia nyelvét sosem tartotta szentnek, és azok betűjéhez sem ragaszkodott aggályosan.

A zsidóság által használt héber Ószövetségnek és a moszlim hívek szent könyvének, a Koránnak (Qur`an) a szövege ma teljesen

egységes². Ilyen fokú egység csak akkor lehet követelmény, ha a szent szöveg nyelve is változatlan marad. A kereszténység viszont nem tekintett soha egyetlen nyelvet sem kizárólagosan szentnek és kötelezőnek. Jézus héberül imádkozott, arámul beszélt, de szavait és tetteit már görögül fogalmazták meg és hagyták ránk az evangélisták. Az első századok keresztényei az Ószövetség görög fordítását, a Szeptuagintát használták, nem a héber Ószövetséget. A keresztény kéziratmásolók soha nem dolgoztak olyan aggályos pontossággal, mint a zsidó kéziratmásolók. Ennek következménye az a számtalan szövegváltozat, amely a fellelhető keresztény kézből származó görög Szentírás-kéziratokban megfigyelhető. És a keresztények körében az is egészen természetes volt a legkorábbi időktől kezdve, hogy a szent szövegeket az adott nép nyelvére lefordítsák. Már az első századokban születtek ilyen fordítások, pl. a szír, a kopt, a latin, az örmény stb. szentírásfordítások.

Ez a folyamat kétezer év óta folytatódik, mindmáig. Folyamatosan készülnek és jelennek meg új nyelveken bibliafordítások, sőt a régi fordítások helyett is mindig újak készülnek. Ez szükségszerű, mert a népek nyelvei élnek és változnak. Az is gyakran előfordul, hogy egy adott nyelven egymás mellett él több fordítás is. Születhettek szövegváltozatok, készülhettek bármely nyelven fordítások, egyazon nyelven különbözőek is, mert nem a nyelv, a szöveg, a betű volt a szent, hanem a tartalom, a tanítás, amelyet az egyház örökölt, ellenőrzött, hordozott és hirdetett – a rendelkezésre álló szöveggel a kezében, azt felolvasva, értelmezve, magyarázva. Ilyen körülmények között teljességgel érthető, hogy miért van olyan fontos szerepe a tanítás és szentírásértelmezés folyamatos és töretlen élő hagyománynak.

² Ez azonban nem volt mindig így. Az Ószövetséget illetően pl. a Kumránban talált Ószövetség-kéziratok szövege számos helyen eltér a ma általánosan használt héber Ószövetségnek, az ún. *textus massoreticus*-nak a szövegétől. Az ún. Hetvenes fordítás is sok eltérést ill. többletet tartalmaz, ami azt mutatja, hogy az a héber szöveg, amiből ez a fordítás készült, nem volt azonos a ma használatos héber szöveggel. Az egységesítést a középkor elején végezték el a zsidó tudósok, és ettől kezdve kötelezően csak ezt a szöveget tekintik szentnek és hitelesnek. Egyetlen szó, egyetlen betű sem térhet el ettől az egyes kéziratokban, kiadásokban.

Azzal, hogy a kereszténység nem ragaszkodik a Biblia eredeti nyelvű szövegéhez, hanem minden esetben az adott nemzet, közösség nyelvén hirdeti Isten üzenetét, és a Szentírást is újra és újra lefordítja a kérdéses nyelvre, egy rendkívül merész, nehéz és fáradságos útra lépett. Hiszen tudjuk, hogy milyen nehéz egy gondolatot egyik nyelvről a másikra lefordítani, egy másik nyelven pontosan megfogalmazni, visszaadni. A megfelelő szavak és kifejezések vagy hiányoznak, vagy nem fedik egymást a különböző nyelvekben. Sőt, sokszor a nyelveknek a szemlélete is alapvetően különbözik egymástól. Gondoljunk például arra, hogy a héber milyen értelemben beszél az emberrel kapcsolatban testről és a lélekről (basar, nefes: az ember testi mivolta – az ember szelleme, teremtett mivolta), míg a görögben a sarks, soma, psykhé, pneuma szavak adóttak – tudjuk, hogy már az újszövetségi görög szövegek megfogalmazása, megértése és lefordítása is milyen komoly feladat elé állítja e tekintetben a szerzőket, a magyarázókat és a fordítókat. A fordító vagy egyszerűen átveszi, saját szövegébe illeszti az eredeti bibliai szavakat, vagy keres valami megfelelő, megközelítően jó szót az adott nyelvben. Például a baptizein/keresztelni szó esetében az átvételek: lat. baptizare (baptizzare, baptiser, baptize), lefordítás: ném. taufen; új szó alkotása: szláv krstiti = magy. keresztel. A pneuma-t általában lefordítják (lat. spiritus – ezt sok nyelv átveszi: esprit, spirito, spirit), de míg számos nyelvben van szó a psykhé és a pneuma megkülönböztetésére (ném. Seele-Geist, lat. anima-spiritus), addig a magyarban gondot okoz ez. Mi kénytelenek vagyunk mindkét esetben a lélek (=lehelet) szót alkalmazni ("áldjad lelkem az Urat!" – Szentlélek), mert a szellem (Szent Szellem) használata, bár sokan kísérleteznek vele, nem igazán szerencsés.

Meg kell azonban jegyeznünk: akár az eredeti kifejezés átvételéről, meghonosításáról van szó, akár az adott nyelv szókészletének felhasználásáról, az illető szót a bibliai szövegbe illesztve meg kell tölteni azt a megfelelő jelentéstartalommal, hiszen az idegen szó eredendően nem mond semmit az olvasónak, hallgatónak, a saját szavak pedig egyébként más, általában profán tartalommal bírnak. A szavak és kifejezések megfelelő tartalommal való "feltöltése" a köz-

vetlen és távolabbi bibliai kontextus segítségével történik, nem kevésbé az élő igehirdetés és a folyamatos és hagyományörző szentírásmagyarázat által. Az alábbiakban, amikor "az igaz ember" újszövetségi fogalmát vizsgáljuk, nemcsak annak tartalmát igyekszünk bemutatni, hanem azt is meg szeretnénk világítani, hogy honnan származik és hogyan született meg ez a jelentéstartalom.

1. Diké, dikaios a görögben

Amikor a keresztyény igehirdetők görög nyelven kezdték Jézus tanítását és a Jézusról szóló tanítást, rendkívül nagy előnyt jelentett számukra a görög nyelv általános elterjedtsége és ennek a nyelvnek a gazdag szókincse, egyedülálló kifinomultsága. Így, amikor az új, ideális, Istennek tetsző életet élő emberről kívántak beszélni, a görög nyelvben adott volt számukra egy megfelelő szó, a dikaios. Ezt a szót mi "igaz"-nak fordítjuk, valójában azt jelenti: "felmentett", "(az ítéleten) büntetlenek, ártatlannak bizonyult" (ném. strafgerecht). A szó tövének, a diké-nek a jelentése ugyanis: "büntetés", "megfizetés", "kiegyenlítés". Az ószövetségi kategóriákban gondolkodó igehirdetők ezt találták legmegfelelőbbnek az ószövetségi caddik/cedek-fogalom hordozására és továbbvitelére, hiszen az Ószövetség szerint az olyan ember "igaz", aki Isten törvényeit maradéktalanul betartja, és Isten ítélete szerint büntetlen, ártatlan. Mind a héber háttér, mind a görög szó feltételez egy mércét, jogrendet, amihez mérten vétlennek mondható valaki. Az Ószövetségben ez Isten törvénye és ítélete, a görög szóhasználatban pedig a vallási, politikai, etikai jogrend, amely Kr.e. a 4. században alakul ki, és mögötte az ítélkezés istennő-jének, Dikének a tekintélye áll³.

2. Ószövetségi jelentéstartalom

Az újszövetségi szóhasználatban a dikaios esetében természetesen már nem Diké istennő mércéje érvényesül, hanem az Ószövetség által alkalmazott szempont: Isten törvénye. Igaz ember az, aki Isten szemében feddhetetlen, mert az ő kinyilvánított akarata, parancsai

³ G. Schrenk, diké, in: ThWzNT, II., 181.o. – Diké az Újszövetségben: 2 Tessz 1,9 (büntetést kapni); Júd 7; Csel 25,15. – Diké istennő: "Diké nem hagyta életben", Csel 28,4 (NVg: Ultio, KNV: a bosszú).

szerint él. Az újszövetségi szövegek ilyen értelemben neveznek ószövetségi üdvtörténeti szereplőket igazaknak: Ábelt (Mt 23,35; Zsid 1,14), Lótót (2 Pét 2,7), ld. még: "proféták és igazak" (Mt 10,41), az ártatlanul megölt vértanúk "igaz vére" (Mt 23,35). Újszövetségi szereplők esetében: Zakariás és Erzsébet "igazak Isten színe előtt" (Lk 1,6), Simeon "igaz és istenfélő" (Lk 2,25), sőt még Kornélius is "igaz és Istent félő" (Csel 10,22). József magatartása is "igaz emberre" vall, amikor titokban akarja elbocsátani Máriát (Mt 1,19).

A szinoptikus evangéliumokban Jézus igehirdetése őrzi az igaz és bűnös (dikaios-hamartólos/adikos) hagyományos szembeállítását, ld. például Mt 5,45; Lk 5,32; 15,7 (vö. Csel 24,15). A farizeusok igazak, a vámosok bűnösök – ezt Jézus nem vonja kétségbe. A "nem az igazakat jöttem hívni, hanem a bűnösöket" (Mt 9,13) nem ironikus kijelentés, Jézus nem vonja kétségbe a farizeusok igaz voltát, csak jelzi, hogy Jézus elsősorban és mindenekelőtt a segítségre szorulóknak sorsát viseli a szíven (ld. a tékozló fiú, Lk 15,11-32; az elveszett juh, Mt 19,12-14).

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy Jézus esetében a dikaios-lét mércéje nem esik egybe az írástudókéval: Jézus nem az isteni parancsok betű szerinti megtartását tartja fontosnak, mégkevésbé az írástudók által a Törvény köré font védő kerítést (vö. "elviselhetetlen terhek", Mt 23,4), hanem Isten akaratát, az erkölcsi értékeket: "a törvény komolyabb parancsait, a jogot, az irgalmat és a hűséget", Mt 23,23 (ld. még Mt 23,28: "kívülről ugyan igaznak látszotok az emberek előtt, de belül tele vagytok képmutatással és gonoszszággal"). Fontos az is, hogy Jézus relativizálja a rituális előírások jelentőségét⁴ (Mt 23,25-26), ezzel előkészíti Pál evangéliumát (az igaz volthoz nincs az embernek szüksége a körülmetélésre és a mózesi törvények maradéktalan betartására).

⁴ Egyes szentírásmagyarázók feltételezik – szerintünk joggal –, hogy az ószövetségi rituális törvények eredetileg a templomban szolgálattévó papság számára készültek, később azonban kiterjesztették azok kötelező erejét minden izraelitára. A mózesi könyvek végső redakciója már ezt az álláspontot tükrözi.

3. Újszövetségi jelentés

a.) Igaz az, aki Jézust követi (szinoptikus evangéliumok)

Az első keresztények számára nyilvánvaló volt, hogy Jézust Isten küldte a világba, hogy ő Isten akaratát követve hozott létre új közösséget az emberek között, és az ő tanítása Isten akaratát közvetíti, amely most, az idők teljességében általa vált ismertté. Mi sem természetesebb tehát, hogy ettől kezdve az számít igaznak, aki Jézust követi, az ő közösségéhez tartozik, az ő útmutatása szerint él. A keresztény ember az, aki valóban teljesíti Isten akaratát. Aki tehát az ő tanítványa, az igaz: *»Aki befogad titeket, engem fogad be, és aki engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem. Aki befogad egy prófétát, mert próféta, az a próféta jutalmát kapja. Aki befogad egy igazat, mert igaz, az az igaz jutalmát kapja. És aki inni ad akár csak egy pohár friss vizet is egynek e legkisebbek közül, mert a tanítványom, bizony, mondom nektek: nem veszíti el jutalmát«* (Mt 10,41-42). A keresztények az igazak a Mt13,49⁵ szerint is, ugyanígy a Mt 13,43 ószövetségi idézetében (Dan 13,3)⁶, amikor az Emberfia ítélkezik, és velük szemben azok állnak, "akik gonoszságot cselekszenek" (Mt 13,41).

És ami talán a legérdekesebb: Jézus követésének nem is kell tudatosnak lennie ahhoz, hogy valaki igaz legyen. Erről fest csodálatos képet az utolsó ítéletnek Máté evangéliumában olvasható leírása, amikor az Emberfia az igazakat a jobbára, a gonoszokat a baljára állítja (Mt 25,31-46). Az igazak nem is voltak tudatában, hogy mikor voltak követői Jézusnak: *"Akkor az igazak megkérdezik majd tőle: 'Uram, mikor láttunk téged éhezni, és tápláltunk téged, vagy szomjazni és inni adtunk neked? Mikor láttunk mint idegent, és befogadtunk, vagy mezítelenül, és felöltöztettünk téged? Mikor láttunk betegen vagy fogságban, és meglátogattunk téged?' A király így válaszol majd nekik: 'Bizony, mondom nektek: amikor megtették ezt egynek*

⁵ "Hasonló a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, amely minden fajta halat összefogott. Amikor megtelt, felhúzták a partra, leültek, és a jókat edényekbe gyűjtötték, a hitványát pedig kidobták. Így lesz a világ végén is. Az angyalok ki-mennek majd, a gonoszokat elválasztják az igazaktól és bedobják őket a tüzes kemencébe" (Mt 10,48-50).

⁶ "Akkor az igazak ragyogni fognak Atyjuk országában, mint a nap."

e legkisebb testvéreim közül, nekem tettétek" (37-40.v.). A lényeg az, hogy azt tették, amit Jézus példája, tanítása nyomán Isten vár tőlük: szerették és szolgálták embertársaikat. Egy másik helyen ugyanezt így fogalmazta meg Jézus: *"Nem mindenki, aki azt mondja nekem: 'Uram, Uram!'", megy be a mennyek országába, csak az, aki megteszi Atyám akaratát, aki a mennyben van"* (Mt 7,21).⁷ A lényeg az, hogy Jézus vezetésével, az ő útmutatása szerint megtegyük Isten akaratát: a tőle tanult szeretettel szeressük embertársainkat.

b.) Jézus követése elegendő ahhoz, hogy valaki igaz legyen (= páli evangélium)

Az ember igaz voltának mércéje mindenkor Isten akaratának teljesítése volt. Korábban azonban – elsősorban az írástudók fáradozása nyomán – úgy gondolták, hogy Isten akaratát világosan, egyértelműen és maradéktalanul megfogalmazza, tartalmazza az ószövetségi Törvény, Mózes öt könyve. Jézus követői számára azonban nyilvánvalóvá vált, hogy Jézus követése a döntő, ez tulajdonképpeni mércéje igaz voltunknak. Jogosan felvetődött tehát a kérdés, hogy vajon a régi megfogalmazásnak, a mózesi törvénykezésnek és előírásoknak mi a szerepe, van-e még egyáltalán jelentősége az ember igaz voltának terén?

Ennek a kérdésnek a megoldására ill. lezárására vállalkozott az ősegyházban a tudós és vitára, érvelésre jól felkészült apostol, Szent

⁷ Hogy Isten akaratának kinyilatkoztatása milyen következetes és egyirányú, világosan megmutatkozik számunkra, ha felidézzük ezzel kapcsolatban néhány ószövetségi szöveget, amelyek már évszázadok előtt ebbe az irányba mutattak, pl. Jer 7,3-11: "Így szól a Seregek Ura, Izrael Istene: Jobbítsátok meg útjaitokat és tetteiteket, akkor megengedem, hogy ezen a helyen lakjatok! Ne bizzatok az ilyen hazug szavakban: 'Az Úr temploma, az Úr temploma, az Úr temploma ez!' Mert ha valóban megjobbítjátok útjaitokat és tetteiteket, ha valóban igazságot tesztek ember és társa között, a jövevényt, az árvt és az özvegyet nem nyomjátok el, ártatlan vért nem ontotok ezen a helyen, sem más istenek után nem jártok a saját vesztetekre, akkor megengedem, hogy ezen a helyen lakjatok, azon a földön, amelyet atyáitoknak adtam, öröktől fogva mindörökké. Íme, ti a hazug szavakban bíztok, melyek nem használnak. Loptok, gyilkoltok, házasságot törtek, hamisan esküsztek, Baálnak tömjéneztek, és más istenek után jártok, akiket nem ismertek; azután pedig eljöttök, és megálltok szíнем előtt ebben a házban, mely az én nevemet viseli, és így szóltok: 'Megmenekültünk', hogy elkövethessétek mindezeket az undokságokat? Vajon rablók barlangjává lett szemetekben ez a ház, mely az én nevemet viseli?"

Pál – előbb a Galatáknak írt levelében, majd pedig a Római levélben – részletesen megfogalmazott megigazulás-tanával. Kifejti és bizonyítja, hogy 1. az ember azáltal válik igazzá, ha Jézust követi⁸, a körülmetelésnek és a mózesi előírásoknak ebből a szempontból semmi szerepük, jelentőségük nincs; 2. igaz voltunkat úgy őrizhetjük meg, ha Jézust követjük, nem a mózesi törvények teljesítése által.

Nem volt könnyű dolga Pálnak, hiszen ellene szólt minden: az eddigi általános meggyőződés és gyakorlat – az apostolok körében is! –, a saját helyzete, mint később színrelépő apostol, és mindenekelőtt az a tény, hogy az Ószövetséget, és benne Mózes könyveit, ő is és mindannyian szentnek, sugalmazottnak tartották. Ha tehát el akarta érni célját, neki is ebből a könyvből kellett vennie az érveit. És valóban: Hivatkozott például Ábrahámnak, a zsidók ősatyjának az esetére, példájára (Róm 4.fej.). Ő vajon mikor vált igazzá Isten előtt? Amikor Isten parancsát követve körülmetélte fiát, vagy amikor Istenben bízva elhagyta szülőföldjét? Pál szerint az utóbbi nagyobb dolog volt, és maga az ószövetségi szöveg is alátámasztja ezt: "Hitt az Úrnak, s ez igazságul tudatott be neki" (Ter 15,6). Nem a körülmetelés gyakorlata, hiszen ekkor ő még nem is volt körülmetélve (Róm 4,10). Ilyen és ehhez hasonló érveléssel bizonyította Pál – sokszor magából az Ószövetségből⁹ –, hogy az ószövetségi előírásoknak nincs többé jelentőségük, miután hittünk Jézusban, igazzá váltunk, és Isten gyermekei lettünk.¹⁰

4. Az igaz ember ősmintája Jézus Krisztus, az Igaz

A legtökéletesebb igaz ember Jézus Krisztus volt. A szinoptikus evangéliumok szerint Jézus igaz voltát, ártatlanságát és büntelenség-

⁸ Pál apostol nem Jézus követéséről beszél, hanem a Jézusban való hit elfogadásáról és megtartásáról. A hit azonban nem pusztán értelmi aktus, hanem a Jézussal való azonosulás, a vele való egység, életközösség, koinónia létrejötte. Ez valójában nem más, mint Jézus követése. János evangéliumában sincs szó Jézus követéséről, sokkal inkább a Jézussal való egységről, a vele való azonosulásról, közös életről és cselekvésről.

⁹ A Gal 3,11-ben utal Habakuk próféta egyik figyelemreméltó kijelentésére: "Az igaz a hitből él" (Hab 2,4).

¹⁰ A teljesség kedvéért megjegyezzük: Az Apostolok cselekedetei – "post festa" – már úgy mutatja be a mózesi törvények kötelező erejének megszűnését, mintha azt elsőként nem is Pál, hanem Péter apostollal az élén maga az Apostoli Zsinat nyilvánította volna ki, ld. Csel 15,6-35.

gét a kívülálló pogányok is elismerték: Pilátus felesége ("semmi dolgod se legyen azzal az igazgal", Mt 27,19), sőt maga Pilátus is ("én ártatlan vagyok ennek [az igaznak **N**, W, f^{1.13}, 33, M] a vére-től", uo. 24.v.). Lukácsnál ugyanezt mondja a pogány százados is a kereszt alatt ("ez az ember valóban igaz volt", Lk 23,47).

Természetes, hogy amint Jézus az Atyát (ld. Jn 17,25)¹¹, úgy az ő követői magát Jézust tartották és vallották Igaznak, a legigazabb igaznak. Péter pünkösdi beszédében ezért hangzik el: "Megtagadtátok a Szentet és Igazat..." (Csel 3,14). István vértanú szerint a próféta "az Igaznak eljövételéről" jövendöltek (Csel 7, 52). Ananiás szerint Pált Isten arra rendelte, hogy "meglássa az Igazat" (Csel 22,14). Ld. még 2 Tim 4,8: "az Úr az igazságos bíró"; 1 Ján 2,1: "van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus, az Igaz".

Az igaz ember valójában nem más, mint a legfőbb Igaznak, Jézusnak a képmása, és igaz voltát végső soron Jézusnak köszönheti. Pál szerint ugyanis maga Krisztus az ember igaz voltának legfőbb szerzője: "Ahogyan ugyanis a sok ember bűnössé vált egy ember engedetlensége által, éppúgy a sok ember megigazulttá is válik egynek az engedelmissége által" (Róm 5,19). Hasonlóképpen az első Péter levél: "Krisztus meghalt a bűnökért, az Igaz a bűnösökért, hogy minket Istenhez vezessen" (1 Pét 3,18), Az első János-levélben pedig ezt olvassuk: "Ha tudjátok, hogy ő igaz, akkor azt is tudjátok, hogy mindaz, aki igaz, tőle született" (1 Ján 2,29).

Bibliórák a Mária Rádióban

Minden héten szerdán 10-11-ig szentírási szöveg olvasása és magyarázata hallható a Mária Rádióban. A műsor telefonos, a műsor ideje alatt a felolvasott résszel kapcsolatban kérdéseket lehet feltenni a 274-09-04 telefonszámon.

Műsorvezető: *Vágvölgyi Éva*, Társulatunk főtítkára.

¹¹ Érdekesség: János evangéliuma egyedül az Atyát mondja igaznak, senki másat.

É l ő I g e**BIBLIAISKOLA****Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat***Vágvölgyi Éva*

A pászka-vacsora ünneplése

A.) Alap gondolat

A Vörös-tengeren való átvonulás csodája arra szolgált bizonyossággal, hogy Jahve végtelen hatalmú Isten, és hogy valóban kiválasztotta Izraelt. Izrael ezt az eseményt csodaként élte meg. Megtapasztalták Jahve szabadító hatalmát A szabadítás Jahve tette volt, mégpedig egyedül csak az övé. Hogy Izrael soha ne feledkezzen meg erről az eseményről, mindig élő maradjon a választott nép számára, Mózes a három főünnep egyikévé tette törvénykönyvében (Kiv 23). A csodás egyiptomi kivonulás ünnepe hét napos ünnep, mely a pászka-vacsorával veszi kezdetét. A Számok könyvében (9,10-14) ezt találjuk a pászkával kapcsolatban: „Ha valaki nemzetetekben halott miatt tisztátalan, vagy messze úton van, készítse el a pászkat az Úrnak a második hónapban, a hónap tizennegyedik napján estefelé; kovásztalan kenyérrrel s mezei salátával egye meg, ne hagyjon belőle semmit se reggelig, s ne törje meg csontjait; tartsa meg a pászka minden előírását. Ha azonban valaki tiszta is és úton sincs, s mégsem készíti el a pászkat: irtassék ki népéből, mivel nem mutatta be idejében az áldozati ajándékot az Úrnak; az ilyen ember viselje bűnét. Ha idegen vagy jövevény tartózkodik nálatok, a pászkat ő is annak törvényei és előírásai szerint készítse el az Úrnak: egy törvény legyen nálatok mind a jövevény, mind a bennszülött számára.” A Krónikák Második könyvében a 30. és a 35. fejezet is leírja a nép Pászka-ünneplését.

A Pászká-vacsora eredendően közösségi ünnep, legalább tíz férfi kellett a megtartásához, ezért gyakran több család együtt ülte meg. Jézus a tanítványok közösségével költötte el a Pászká-vacsorát.

Hogyan kapcsolódik össze a Vörös-tenger esemény a mi Húsvét éjszakai ünnepünkkel, hogyan válik a mi átváltozásunk szimbólumává?

Mi a Vörös-tenger történetét a Húsvét éjszakai ünnepen mint Jézus halálát és feltámadását értelmezzük: Jézus kivonulása az elnyelni akaró halál és bűn vizéből az életre. Ezt tesszük Jézussal a keresztségben. A régi embernek bennünk (a fáraónak) Krisztussal meg kell halnia (alámerülni a vízben), és ezzel az új ember Krisztussal új életre támad (újjászületik a keresztség vizében).

B.) Pászká-vacsora

A Pászká-vacsora leírásával lehetőséget kínálunk arra, hogy a szentírásolvasó kisközösség a Pászká-vacsora közös ünneplésével próbálja még előbbé tenni a maga számára Jézus utolsó Húsvétját, az utolsó vacsorát.

A Pászká-vacsora itt következő leírása nem azonos a mai Széder estével, az a későbbi korokban kiegészült több olyan motívummal, amely eredetileg nem tartozott a Pászká-vacsorához.

A Pászká-vacsora leírása

Kellékek: *Biblia, terített asztal, gyertya, tányérok, poharak, bor, kis tálban sós víz, kovásztalan kenyér-macesz, salátalevél vagy petrezselyem, torna vagy retek, sült bány.*

1. Kezdés

– Kézmosás, bebocsátás, fények meggyújtása, leülés.

2. Kiddus, az ünnepi dicsőítő ima

– Az első *pohár bor* kitöltése.

Mindnyájan kézbe veszik a poharat és azt mondják: „Dicsőség neked örökkévaló Istenünk, világ Királya, aki teremtője vagy a szőlőtő gyümölcsének” – isznak.

– *Mindnyájan zöld salátát vagy petrezselyem zöldjét* mártanak egy tálkában odakészített *sós vízbe* és azt mondják: „Dicsőség neked örökkévaló Istenünk, világ Királya, aki teremtője vagy a föld gyümölcsének” – esznek.

– Behozzák a három *maceszt*.

3. Hagada, beszámoló a kivonulásról

– Megtöltik a második *poharat*, de még nem isznak.

– Aki az asztalnál a *legfiatalabb*, megkérdezi:

Miért különbözik ez az éjszaka minden más éjszakától?

Miért esszük ezt a kovásztalan kenyeret?

Miért esszük ezt a keserű zöldséget?

Miért ünnepeljük ma este ezt a Pászka-ünnepet?

– A kivonulás történet felolvasása (Kiv 12-14):

(énekekkel változatossá téve, pl.: Énekelj az Úrnak: 36. o. Áldalak jó Uram; 41. o. Áldott legyen; 55. o. Az Úr jósága; 102. o. Halld Izrael; 108. o. Ímé, az Isten sátora; 109. o. Indulj meg; 156. o. Gyertek; 174. o. Mert Te Uram; 271.o. Zengd velünk; 272. o. Zsoltár; 280. o. Áldjátok; Áldott légy; 281. o. Bizakodjatok; 283. o. Irgalmas Istenünk; 371. o. Együtt fog)

– Behozzák a *húsvéti bárányt*.

– *Mind* kérdezik:

„Mit jelent a Pászka?”

A *házigazda* válaszol. (Kiv 12,13-14)

„Mit jelent a macesz?”

A *házigazda* válaszol. (Kiv 12,17-18)

„Mit jelent a keserű zöldség?”

A *házigazda* válaszol. (Kiv 1,14)

4. Hallel, az egyiptomi szabadulás hálaéneke (I. rész)

– *Mindnyájan* kézbe veszik a már megtöltött második *pohár bort*, miközben a *házigazda* elmondja a hálaimát (Zsolt 113-114).

– Ének: Énekelj az Úrnak (Énekelj az Úrnak 83. o.).

– Az ének után megisszák a második pohár bort.

5. Az étkezés ünnepi áldása

– Egy ima után a *házigazda* megtöri a *három maceszt* és *szétosztja*.

– Egy darab kovásztalan kenyérral a kezükben *mind* ezt mondják:

„Dicsőség neked örökkévaló Istenünk, világ Királya, aki megszenteltél minket parancsainnal, és megparancsoltad nekünk a kovásztalan kenyér evését.”

– *Mind* megeszik a kenyeret.

– *Házigazda*: „Vegyük a kovásztalan kenyeret és a keserű füvet, és fogyasszuk el, mint ahogy az Úr mondja: „Kovásztalan kenyeret és keserű füvet egyenek.”

– *Mindnyájan* tormát vagy retket tesznek két kenyérdarab közé, összefogják a jobb kezükkel és azt mondják: „Dicsőség neked örökkévaló Istenünk, világ Királya, aki megszenteltél minket parancsainnal, és megparancsoltad nekünk a keserű fű evését.”

– *Mindnyájan megeszik a kovásztalan kenyeret a keserű fűvel*.

6. A húsvéti bárány elfogyasztása

– A *házigazda* felszeleteli a bárány sültet.

– *Mindnyájan* esznek.

7. Az áldás kelyhe

– Kitöltik a harmadik *poharat*.

Mindnyájan jobb kezükbe veszik a poharat.

– *Házigazda*: „Dicsőség neked, Urunk, Istenünk.”

Mind: „Dicsőség legyen az Úr nevének, most és mindörökké.”

– *Házigazda*: „Dicsőség neked, Urunk, Istenünk...aki jót tesz mindennel, aki táplálsz az egész világot, melyet teremtettél.”

Mind: „Dicsőség neked, Urunk, aki minden teremtményt táplálsz. Dicsőség neked, Urunk Istenünk, ég és föld Királya, aki teremtője vagy a szőlőtő gyümölcsének.”

– *Mindnyájan megisszák a harmadik pohár bort*.

8. Hallel, a hálaíma (II. rész)

– A *házigazda* elmondja a hálaímát (Zsolt 115; 118; 136).

– *Mindnyájan* dicsőítő vagy hálaénekeket énekelnek (lásd fenn az Énekelj az Úrnak c. kötet énekei között).

9. Utolsó áldás

– Megtöltik a negyedik *poharat borral*.

– Pohárral a jobb kezükben *mindnyájan* azt mondják:

„Dicsőség neked, Urunk, aki minden teremtményt táplálsz, Dicsőség neked, Urunk Istenünk, ég és föld Királya, aki teremtője vagy a szőlőtő gyümölcsének.”

– *Mindnyájan megisszák a negyedik pohár bort*.

– *Házigazda*: „Áldjon és őrizzen meg titeket az Úr; ragyogtassa rátok arcát az Úr és kegyelmezzen nektek; fordítsa felétek arcát az Úr, és adjon békét nektek!”

– *Mind*: „Amen.”

A Pászka-vacsora végén olvassuk el Márk evangéliumából az utolsó vacsora leírását (14,17-26).

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hatvanötödik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2009. márc. 1.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Bella Schagall

A széder

A Széder elkezdődik. Apa foglalja el az egész asztalfőt. Puha párnájára támaszkodva, csakugyan úgy ül, mint egy király a trónusán. Utána a többiek is helyet foglalnak. Lökdösődnek, maguk alá húzzák a széket, leülnek. Egyik-másik olyan magas párnára került, mintha a levegőben lebegne.

Elsőnek Apa emeli fel a szalvétát az előírással ételekkel megrakott tányérról, és éles pillantást vet rá.

Mama feszülten nézi. Magában azt gondolja: – Nem hiányzik valami róla?

Apa ünnepi maceszát, mint az öreg háztetőt a moha, keserű fűszerek borítják, mellette kis halomban reszelt torma, egy sült tyúknak, egy kemény tojás.

Lekerül a szalvéta az ugyanígy összeállított többi szédertányérról is.

– Arka, nekem adod a keserű füveidet? Jó? – kiáltja hirtelen Abrasa a bátyjának az asztalon át.

– Nahát, milyen utálatos vagy, másra se gondolsz, mint a hasadra, akár ünnepnap van, akár nem!

– Hát te, mit ugatsz még ünnepkor is, mint egy kutya? Csak a keserű fűszert kértem.

– Csak hogy teletömhesd magad, ha mással nem, hát tormával. Ismerlek. Ha-ha!

– Csönd legyen! – lép közbe Apa. – Mi történik ott? Töltsetek! Adjatok bort a vendégeknek.

Kézről kézre járnak a borosüvegek. Mindenki alig várja, hogy rá kerüljön a sor. A bor gyöngyözik, lecsöppen az abroszra.

– Nagyszerű bor, ugye? – Valaki már megköstolta. – Bár olyan szerencsés lennék, amilyen édes ez a bor.

– Hm, hm, az Illés próféta pohara? Apa a fejét csóválja, a Mámám pedig megszólal: – Ebből az üvegből öntsetek, ez a jobbik.

Az asztal fölött átnyújtott borosüveg megbillen, és Illés próféta piros üvegserlege, amely mindedig csöndben és elmerengve állt a helyén, csordultig megtelik borral. A bor pezseg. Szédül a fejem a poharaktól felszálló erős illattól.

Hirtelen – szinte a lehajtott fejek közül – a Hagada lapjaiból könnyű szellőként az áldás első szavai kelnek szárnyra.

Megszokott helyemen ülök, Apa és Mama között. Apa párnái miatt még szűkebb a helyem, mint máskor. Meleget árasztanak, szinte fuldoklom tőle. Nehéz a fejem a bortól, a párnák hívogatnak, csábítanak, hogy fejemet a puha tollakra hajtsam, de nem tehetem, mert tudom, az első ima után Apa majd felém fordul, mintha nem is én tenném fel neki a „négy kérdést”, hanem ő nekem. Már jelzi is.

– Nos ... a kérdések?

Egy csapásra csönd lesz. Mindenki engem néz. Arcomat elrejttem a Hagadában. Szemem előtt és a fejemben minden körben kavargó. Ujjammal követem a sorokat, szeretném a táncoló betűket rendbe rakni. Nyelek egyet, reszketek a saját hangomtól:

–Miben különbözik ez az éjszaka a többitől ... – Apa halkán súg. Mintha elfojtott nevetést hallanék az asztal túlsó végéről. Ez még nagyobb zavarba ejt. Kínosan haladok ugyan sorról sorra előre, de a kérdések összekeverednek. Pedig olyan jól megtanultam őket, és olyan sokat szeretnék kérdezni!

Alig mondom ki az utolsó szót, a megkönnyebbülés sóhaja száll fel. Mindenki felszabadult a feszültség alól, és beletemetkezik a Hagadába.

A hosszú asztal mozogni látszik, mintha kerekei volnának. Mindenki magában zümmög, meg akarja előzni a többit, szalad a szomszédja után. A hangok visszaverődnek az ablakokon, felkapaszkodnak a falakra és felébresztik az öreg Schneerson évek óta nálunk függő képét. Zöld szemével néz minket, minden hangra figyel, mintha ellenőrizni akarná őket. A másik oldalon az öreg reb Mendele sem függhet nyugodtan. Úgy látja az ember, hogy fehér köntösében, ősz szakállával elgondolkozva kilép a rámából, mintha őt hívnák a Hagadával. Hallgatóznak az üres falak, a mennyezet leereszkedik, hogy jobban hallja a Hagadát, s aztán minden szót magasba emeljen. Egyik lap következik a másik után. Permeteznek a szavak, mint a homok a sivatagban. Már az is fáraszt, ha csak a körülöttem ülőket nézem. Hol tartanak a Hagadában? Fivéreim, mint a száguldó lovak nyargalnak előre. Egyszerre csak – nem héberül – közbevág valaki – Hol tartasz, te haszontalan? Pár oldalt átlapoztál! – Mendel szidja Abrasát.

Kit akar becsapni? Hova sietnek valamennyien? Betűk és sorok halmozódnak hegyekbe, lépcsőn futnak le és fel. Eltévédtek a Hagadában, babrálók a sárgult lapok között. Egy borospecsét alatt egy darabka tavalyi macesz tapad. Egyszerre csak egy rajzra találok: Széder-asztal, körülötte elgyötört arcú emberek. Szívem mélyéig megsajnálom őket. Itt vannak, ezek azok, a mi tiszteletre méltó nagyapáink és nagyanyáink. Milyen megviseltek, milyen soványak! Megsimogatom őket, lapozok tovább, egyik lapot a másik után fordítom, őket keresem mindenütt. A kis darabka macesz szétmorzsolódik a Hagadán, mintha a sivatag homokja csikorogna a talpam alatt.

– Szolgák voltunk – suttogom magamban.

A lapok sóhajtozni kezdenek. A fülekben sivatagi szél füttyül. Közelebb jönnek a kép halvány árnyai, a lélegzetüket érzem. Amint megérintem őket egy-egy szóval, kiöntik szívüket, szenvedéseikről mesélnek: hogyan vándoroltak a pusztában naphosszat, éjszaka, évenként át, víz és kenyér nélkül. Szívembe markol a szenvedésük. Halom őket, amint mennek sóhajtván, lépésről lépésre, meggörnyedten. Vállam előrehanyatlak, mintha én is mély homokban vonszolgálnám magam. A szám egészen kiszáradt, alig tudok kinyögni egy szót, az ajkam összetapad, suttogok, a Hagada fölé hajolok, szeretnék belemerülni, nekivágni a hosszú útnak, vándorolni a többiekkel együtt, terhük egy részét levenni a vállukról. Hirtelen felvillan bennem egy gondolat: lehetséges, hogy gyerekek is voltak velük? Jaj, hogy sírhattak és panaszkodhattak!

Hol tartanak a többiek? Azt hiszem mind eltévédtek a szövegben. Nem érem utol őket soha! Hol tart Apa? Legjobb, ha rá hallgatok! A hangja nyugodt, úgy követik egymást a szavai, mint egyik lépés a másikat. Egyenes úton jár, vele akarok maradni. Hála Istennek, egy pillanatra megállt, lélegzetet vett.

– Most jön a tíz csapás! – Mutatja, hogy adjanak neki valamit, amibe beleöntheti a csapásokat.

– Víz ... Vér ... Békák ... Férgek ...

Úgy hangzik, mint a harangütés, amikor Apa mondja: Eltávoznak a csapások, egy-egy csöpp borba fojtva, mintha Apa minden egyes csapást a lehető legtávolabb akarna taszítani magától. Az egész poharát kiöntötte.

Bella Chagall: Égő gyertyák. Kossuth, 1994, 161-165.o.

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A **Biblica** 1/2008. számában Peter Dubovsky kimutatja, hogy 2 Kir 15-23 másként jellemzi a Kr.e. 8. századi *Asszíria terjeszkedő hatalmát*, mint más történeti források. A terjeszkedés Izrael és néha Júda számára is busásan megfizetett védelmet jelentett (ld. pl. 2 Kir 15,17-20 ill. 16,1-9); a védettségéből később hódoltság és izraeliek kitelepítése lett, végül pedig Hiszkija »elpártolása« miatt az asszír hódítás Júdára is kiterjedt (2 Kir 18-20)! Mindez a bibliai szöveg szerint kb. Kr.e. 700-ig tartott, holott más források, és Izrael, sőt Júda ásatási emlékei évtizedekkel későbbi – még Egyiptomot is súlyosan érintő – folytatódását igazolják. A Bibliában hiányosak a korábbi asszír kapcsolatok is (csak az szerepel, ami a vallást vagy a politikai hatalmat érintette). A 2 Kir tudatosan torzított nézőpontját *Izajás jövődölése* alapján érthetjük meg; az Úr üzenete *az asszír királynak: 2 Kir 19,21-28-ban* és *Júda királyának: 2 Kir 19-29-34-ben*. Asszíria legyőzi Szamariát: Izrael a büneiért bukik el (pl. 2 Kir 17,7-23), de bukik a fennhéjázó, Izrael Szentjét káromló Asszíria is. A cikk szerint a befejezés a Júda-belieket is (a Hiszkija által elindított és röviden 2 Kir 18,4-ben is jelzett) megújulásra készíti. – Georg Hentschel és Christina Nieben a Bír 20-ban leírt egyedülálló történet bibliai leírásával foglalkozik (a gibeai szégyenletes tett miatt *Benjamin elleni testvérháború* és annak következményei). Részletes elemzés után kiderül, hogy a szöveget a fogság után írták, Izrael szemszögéből. Deuteronomista érveléssel (»hogy eltűnjék a gonoszság Izraelből«) és katonai kifejezések helyett papi megfogalmazásokkal (pl. »összejöttek«) találkozunk. A »testvér« elleni harc csak ismételt vallási cselekmények (sírás, böjt, áldozatok) után lehetett sikeres. A 36c-kb.47. vers külön forrásból származhat. – Chris Keith először idézi azt az 5 szöveget, amelyet *Szent Pál saját kezével írt* egy-egy levelének végére, majd ennek a gesztusnak jelentőségét tárja fel. Az írni-tudás nagy dolog volt: egyiptomi iskolai papiruszok fedték fel (Oxyrynchus), hogy a növendékek szótagok írását tanulták meg, másolni pedig csak betűnként tudtak. (A lakosságnak csupán

néhány százaléka tanult meg írni, és még kevesebben olvasni is.) A sajátkezű rövid szöveg növelte írójának tekintélyét, és kifejezte a címzettek iránti megbecsülését. Hogy valóban a görög-római társadalom írni és olvasni is tudó elitjéhez tartozott, azt jelezte a levél többi részének írnokkal való megíratása. Feltehetőleg Pálnak szüksége is volt olyan írnokra, aki a görög köznyelvet hibátlanul ismerte. (Josephus Flavius is hasonlóan írnokkal dolgozott.) – Benjamin E. Reynolds rövid hozzászólása a Dán 7,13-14 szerint látott »emberfiához hasonló valaki«-ról megállapítja (magából az ógörög szövegből), hogy az Ősöreghez hasonló, királyi és messiási személy. – Paul Foster szerint a Q-forrás szövegei az Emberfiát »két lépcsőben« mutatják be: a hallgatók saját elnyomott helyzetükben látják a szenvedő Jézust, és várják szabadító eljövetelét. Ezt a szabadító segítséget azonban többször már a jelenben is megtapasztalják, sőt az átélt szenvedés és a segítség néha nem is válik el egymástól.

A **The Catholic Biblical Quarterly** 1/2008. számában Irene Nowell O.S.B. *Jézus ősanycsaját* akarja bemutatni. A Máté-evangélium családfájában (Mt 1,1-17) négy asszony szerepel, akiket a cikk nem tekint rendkívülieknek; felsorol még 8 ősanycsaját (köztük a Bibliából ismert Sárát, Rebekát és Leát), sőt melléjük állítja Jézus anyját, Szűz Máriát is. Elképzeli családjuk történetét is. Kimondja, hogy – miként más asszonyok – általában háttérbe szorultak, dolgoztak, szenvedtek, gyermek(ek)et szültek, találékonyan és bátran küzdöttek övéik és a maguk jövőjéért. Kell, hogy eszünkbe jussanak a mai világban elnyomott, szenvedő nők százezrei (kiűzöttek és elmenekültek, erőszak és kínzások áldozatai, köztük gyermekeiket egyedül eltartó és nevelő anyák, betegségek áldozatai). A cikk végül röviden bemutat egy Nobel-díjas tudós asszonyt (Wangari Maathait), aki afrikai üldözöttekért börtönt és véres kínzást is szenvedett, de ezreken tudott segíteni. – Walter Brueggemann azt mutatja be, hogy nem lehet a deuteronomista történetírást olyannak tekinteni, amely »Jero-boám vétkéért« gyökeresen elítéli Izrael uralkodóit – szemben a JHVH akaratát teljesítő Dáviddal és Júdea királyaival. De azt olvasuk, hogy csekélynek látszó jótettekért sírba kerülhetett Ábia, Jero-boám fia (1 Kir 14,13), és az egyébként ítéletet érdemlő Jehu

jótettéért negyedíziglen uralkodhattak az ő utódai (2 Kir 10,30). Az Úr meghallgatta az elnyomott népért könyörgő Joahcáz királyt, és szabadítót küldött (2 Kir 13,3-5). Később II.Jeroboám is szabadító lehetett (2 Kir 14,25-27). A »történelmi teológia« arra tanít, hogy Isten törődik a kisebbnek látszó tettekkel, számon tartja a »kevésbé fontos« eseményeket is. – William Doan és Terry Giles az *1 Krón 16,8-36* hálaadó himnuszról megállapítja, hogy annak a múltra és a jelenre vonatkozó képei és a jövőre utaló felszólításai közelebb állnak a Dávid-korabeli eseményekhez, mint a hasonló tartalmú Zsolt 105-106- és 96-beliek, s így *együttérző, résztvevő hallgatóságot* teremtenek. Az a tény pedig, hogy ezek a mintául szolgáló (a hallgatók által jól ismert) zsoltárok nem tartoznak a «dávidiak» vagy »ászáfiak« közé, tehát 1 Krón 16,7 nem lehet igaz, a cikk szerzői szerint *JHVH és népe szövetségének időtől való függetlenségét jelzi*. – Kevin McGeough azt vizsgálja, hogy *hős volt-e Eszter*. Ismertet több véleményt, és áttekinti a történet összes szereplőjének viselkedését. Kétségtelen, hogy a zsidók kiirtásának ötlete Ámánban támadt Mardókeus viselkedése nyomán. A végveszélyben Mardókeus a hozzá mindenben hű és engedelmes Eszterhez fordult, aki addig (az ő parancsára is) az udvarban kívánt alkalmazkodás »bölcességét« követte; Eszter – kérve Mardókeus és a zsidók imáját és börtölését is – igen értelmesen kihasználta az említett alkalmazkodás szélső lehetőségeit, sőt *a kötelező határt túl is lépve a gonosszággal bátran szembe szállt; ezzel lett igazi hős!* Az alapjában konzervatív cselekvés megmentő eredménnyel járt. Eszter hősiessége bátorító példakép lett a perzsa birodalomban élő zsidók és Eszter könyve olvasói számára. – Bradley C. Gregory *Ábrahámot mint zsidó eszményképet* mutatja be, főként *Sirák fia* könyvének elemzésével.¹ A könyv Ábrahám kiemelkedő dicsőségének (Sir 44,20a) egyik fő indokául azt a számos magyarázó által képviselt álláspontot említi, hogy a fáraó nem érinthette Sárát. (A könyv egyébként – a 47.fejezetben – Salamont súlyosan elítéli.) Ábrahám megtartotta a mózesi törvényt (44,20b) és kísértésben hűnek bizonyult (44,21). Ez a legkorábbi szöveg a má-

¹ Versszámokként itt nem a cikk, hanem a Szent Jeromos Bibliatársulat magyar fordításának számaira hivatkozunk.Sz.l.

sodik templom korából, amely így kiemeli Ábrahám hűséges hitét (Ter 22,12); későbbiek pl. Neh 9,8 és 1 Makk 2,52. Sir 44,23 Ábrahám utódainak felmagasztalását hirdeti: a cikk szerint Izrael népe áldás a szomszédos nemzetek számára, sőt ez – a föld pora és a csillagok hasonlata révén (44,22-23) kiterjed a föld minden nemzetiségére (Ter 12,3). Megállapíthatjuk, hogy Sir nem csak ismétli, hanem bővíti is a korábbi szövegek értelmét, aktualizálja eszkatologikus ígéreteit. – Catherine Sider Hamilton sok irányból világítja meg *az ártatlan vér kiontását* (főleg a Máté-evangélium szövegeiben). Pilátus Mt 27,24-25-ben Júdás szavait ismétli (27,4). Ugyanakkor a nép vállalja a felelősséget (27,25). Zakariás vérenek kiontása (2 Krón 24,20-24), amire Jézus (Mt 23,35-36-ban) hivatkozik, legendaként szerepel mindkét Talmudban is. Jézus vérenek kiontásáról Ő maga szól Mt 26,28-ban. Amikor ez a kereszten megtörténik, a templom függönye kettészakad (Mt 27,51): végetér a templom kora; ezt később a rabbik is tudomásul veszik. A cikk számos (nem bibliai) iratra is hivatkozva kimondja, hogy Izrael hitének kiteljesülése most már Jézusban és az Ő nevében összejövők közösségében folytatódik. A cikk szerzője szerint Máté Jézus apológiájának hirdetésében is zsidó gondolkodásmódot követett.

A folyóirat 2/2008. számában Matthew J. Lynch az *Iz 59,15b-63,6*-ban leírt »isteni háború« lefolyására és eredményeire hívja fel a figyelmet. Az ellenség (Edom) legyőzése után az elhurcolt izraeliek egységre jutnak, JHVH visszatér a Sionra, és a környező nemzetek először félve, később már tisztelettel tekintenek feléjük. Majd az eddig otthonukban elnyomottakat idegen nemzetek szabadítják fel, és megvalósul JHVH igazságos uralma (Iz 60,9-12). Ebben nem annyira a szentély, mint inkább a népével *együtt lakó JHVH* jelképezi Sion dicsőségét. A középső, új jövőt hirdető szakasz (Iz 60-62) át van szöve emlékeztető utalásokkal más Sion-hagyományokra. – Ryan E. Stokes azt javasolja, hogy *Mal 3,6* első felét az eddigi gyakorlattól eltérően így fordítsuk: »*Én, az Úr, nem utáltalak-e benne-tek...*« Ez tartalmilag kapcsolódik *Mal 2-3* szövegrészeihez, és a héber írásjelek csekély különbsége indokolhatja a döntő szó ilyen olvasatát. A cikk szerint ugyanilyen íráshiba segít két más bibliai

szövegrészlet (Péld 24,21-22 és Siral 4,1) megértésében. – Clint Tibbs a legkorábbi keresztény szövegekben – példaképpen az 1 Kor 12-ben és 14-ben – előforduló (Szent) lelkek, lélek (Szentlélek?) szavak jelentéséről ír. Hogy a lélek, szent lélek, Isten lelke, ugyanaz a lélek megnevezés (egy- vagy többesszámban, határozott névelővel vagy anélkül, esetleg személynévként) az említett helyek valamelyikén (1 Kor 12, 3.4.7.8.9.10.11 ill. 1 Kor 14,2.12.14-16.32) mit jelent, az Biblia-értelmezési kérdés. [És ebben sokszor már a fordítások is döntenek.Sz.I.] Tudnunk kell, hogy a korai keresztények, miként a zsidóság is hittek Istent szolgáló lelkekben. Ahol több lélekről, vagy egy(ik) lélekről van szó, ott eleve nem gondolhatunk a Szentlélekre. Újra kell értékelnünk azokat a szövegeket, amelyekben szent lélek (vagy Szentlélek?) szerepel. Az írásmagyarázat (az ú.n. történeti kritikai módszer) segít annak felismerésében, hogy a szó a leírásakor mit jelentett; ettől különbözhet az, amit a hagyomány évszázadai után a teológiai reflexió számára jelent. A cikk hivatkozik Raymond E.Brown SS. nyilatkozatára: hogy az ilyen reflexiók jelentés milyen bibliai alap lehet egy hittétel kimondására, az az *erős* és a *nemlétező* között van. A szerző óvatosságra int: az 1 Kor hivatkozott helyeit inkább a »mit jelenthetett akkor« alapján magyarázzuk, mint a szentatánázi-kappadókiai pneumatológia segítségével!

A **Bibel und Kirche** 2/2008. számában Thomas Söding általánosan és sokoldalúan, példákkal megvilágítva mutatja be *Jézus példázatait* (szavaiban és tetteiben). Ezek Istennel való találkozásra hívnak; témájuk az Ő országa, akarata, kegyelem, ítélet és megváltás; a példákat mindenki érti, általuk felfedezi igazi önmagát és embertársait is. Minderre Jézus elvonult imáiban készül fel. Bennük akkori és mai *hallgatói és szemlélői Isten országának életében vesznek részt*: együtt Jézussal és a tizenkettővel, a meggyógyított betegekkel, de tanúiként a provokáló templomtisztításnak is. Így mi magunk is már most meghívottai vagyunk, és házigazdái is lehetünk Vele egy lakomának. – Sabine Bieberstein megállapítja, hogy egy példázat hatást gyakorol a hallgatóra és az olvasóra. A szentírásmagyarázók természetesen azt vizsgálják, hogy Jézus példázatai mit mondtak a befogadó, vagy a vele szembenálló hallgatóinak. Egy mai olvasó azonban

ugyanazokban a szövegekben több másféle értelmet is talál, és ezek mindegyikét is »eredetinek« kell tekintenünk. Több helyen maguk az evangéliumok hívnak fel másféle átgondolásra (esetleg kérdő formában, vagy akár nyitva hagyott befejezéssel). Nem közömbös az olvasó helyzete, pillanatnyi lelkiállapota sem. Újszerű értelmet kínálnak a hasonlatok, metaforák. Ezeket gyakran használjuk Isten és a vallás titkainak kifejezésére. Néha meglepően új szemléletet nyújtanak, de helyeset csak akkor, ha valóban meglévő (érvényesnek felismert) hasonlóságokra épülnek.

Claudia Janssen azt vizsgálja: mit mondhatott Isten országáról Jézus hallgatóinak vagy az első olvasóknak *a magától növekvő vetés és a mustár* példázata (Mk 4,26-29 és 4,30-32)? Jézusnak Mk 4,1-20-ban szereplő magyarázata azt jelenti, hogy a látottakat vagy hallottakat az érti meg, aki kész azokat valóraváltani. Esetünkben mindkét példázat a látásról szól, és szavaikat eredeti jelentésükben kell érteni. Aki nem így érti (Róm 1,18-23), az nem ismeri el *a teremtő Istent, aki mindenkiről gondoskodni akar* (v.ö. Zsolt 104). A mustárcserje pedig nem nagy, hanem *Isten országát* jelképezi, *amelyben minden nép békésen megfér*. Mindkét példa – a földművesek kemény munkája és a birtokosok uralma mellett is – a növényvilág Isten által értünk teremtett csodájára irányítja a figyelmünket. – Luise Schuttroff megállapítja, hogy Jézus és a korabali Izrael, majd utána a keresztények Isten országának (az új égnek és új földnek: Iz 65,17; Jel 21,1) *evilági* eljöttét remélték. Ez a jogtalanság és erőszak végét, valamint az Emberfia eljöttét jelentette; az új világról elég volt annyit hirdetni, hogy Isten királysága lesz; tudták, hogy ebben a szegényeké, a gyászolóké és a szelídeké lesz a föld (Mt 5,3-5). Csak sokkal később (a 18. századtól) képzeltek az Isten országáról írtakat a *földöntúli* jövő jelképes leírásának. Ma ez csak az egyik lehetőség, hiszen a völegény Mt 25,10-12-ben, vagy az apa Lk 15,11-32-ben – mint Jézus korában, úgy ma is – jelenthet egy most itt a földön (köztünk) élő embert is! A cikk számos utalással kíván segíteni annak eldöntésében, hogy adott esetben a hasonlítás alapja milyen valódi vagy elképzelt *evilági* helyzet (vagy esemény) legyen. – Michael Fricke a *talentumokra* vonatkozó példabeszéd (Lk 19,11-27) szokásos értel-

mezése mellé [vagyis hogy Isten számonkéri azok jó felhasználását] egy lényegesen eltérőt állít: a szegényeket elnyomó, kizsákmányoló világ durva valóságával gyökeresen szembe kell szállni! Nem csak a »felszabadítási teológia« magyarázza így, hanem Jézus szavait is így érthették, akik Izrael felszabadulását várták; azonban egy ilyen politikai változásnak remélt sikere is távol van attól az alapvető változástól, amit Jézus hirdetett és amit ma is kíván. – Walter Kirchschräger felhívja a figyelmet arra a szakadékra, amelyet a példázatnak át kell hidálnia, ha Istenről akar szólni. Ilyen már a zsidó Bibliában is létezett (pl. Iz 5,1-6; és prófétai jelek). Jézus használta a hasonlatokkal való beszéd összes fajtáját. A cikk táblázatai bemutatják a szinoptikus evangéliumok példázatait (forrással, sorrendjükkel), majd rövid szövegek jellemzik az egyes evangéliumok sajátosságait. Ezután a János-evangélium hasonlatai következnek, köztük a számos »én vagyok«, és végül Jézus ígérete arról, amikor már nyíltan beszél az Atyáról. Végül – azt hiszem (Sz.I.) – lelki egyetértéssel olvashatjuk a szerző által legjellegzetesebbnek ítélt evangéliumszövegek sorát: a templomtisztítást; a tizenkettő kiválasztását; amikor Jézus a porba írt; a közös étkezéseket; Jézus megkeresztelkedését; a kézrátétel gesztusát; az utolsó vacsorát; a gyógyításokat stb. Ezek együttesen az eszkatologikus beteljesülés jelképei.

– Maria Neubrand a legutóbbi másfél századnak Jézus példabeszédeire vonatkozó *elméleteiről* kíván rövid áttekintést adni. Adolf Jülicher szerint ezek a példázatok feltételezett »eredeti szövegű«, nem allegorizálható, egyetlen szempontra alapozó alkotások. Harold Dodd-nál a Jézusban már megvalósult Isten országáról szólnak. Joachim Jeremias Jézus életének helyzeteihez illeszti őket (többnyire vitaeszközként); ebben segített az »ipsissima vox Jesu« kutatás is. Egy újabb irányzat szerint Jézusnak jellegzetesen »drámai« példabeszédeiben Isten országa jelkép: a szeretet, a szabadság, a remény új létmódja. A cikk végül hangsúlyozza, hogy Jézus példázatait nem helyes példabeszéd-gyűjteményként kezelni, mert azok szerves részei az evangéliumoknak. – Ruben Zimmermann közli, hogy szerkesztésében, 46 szerző munkájával, igen terjedelmes kötetként 2007-ben megjelent *Jézus példázatainak kompendiuma*. (Rövidesen olvas-

ható lesz hozzá egy kiegészítő tájékoztató is.) A mű 104 példázat-szöveget közöl (az evangéliumokból és apokrifékból). A cikk röviden körülírja, hogy mit tekintettek egységesen »példáznak« (a német címben »Gleichnis«): példázatot, egyszerű hasonlatot, példabeszédet stb. Minden példázat szövege után a megértést és értelmezést segítő információ olvasható a szereplő személyekről, tárgyakról, eseményekről és körülményekről. Természetes, hogy a kompendiumban egy példázathoz gyakran több értelmezés (magyarázat) szerepel. A munka során az eltérő magyarázatokat a különböző hagyományokat képviselő szerzők körében vitatták meg és hagyták jóvá.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésre Thorday Attila professzor válaszol.

☞ **Kérdés:** Jézus az öt vendégül látó farizeusnak azt mondja a bánatában síró és szeretetet tanúsító asszonyról: »Sok bűne bocsánatot nyert, mert nagyon szeretett« (Lk 7,47). A szokásos magyarázat szerint Jézus már találkozott az asszonnyal és megbocsátott neki. Ezért (Lk 7,47 helyett) azt a magyarázatot várnánk, hogy »azért szeret nagyon, mert sok bűne nyert bocsánatot«. De az is elképzelhető, hogy az asszony most kér bocsánatot, és Jézus megbocsát: »Bocsánatot nyertek bűneid« (Lk 7,48). Melyik változat felel meg jobban az eredeti szövegnek?

Válasz: Mint minden, az evangéliumok által megörökített történetben, úgy itt is Jézus kiléte a legfőbb kérdés, valamint hogy milyen legyen a vele kapcsolatos helyes magatartásunk. A Lk 7,36-50 szakaszt vizsgálva átfogóan megállapíthatjuk, hogy Jézus és a farizeus, Jézus és az asszony, valamint a farizeus és az asszony találkozását az ellentmondások miatti feszültség szövi át.

Lk 7,47 eredeti görög szövege a következő gondolatritmust követi:

„Ezért mondom neked:

Neki sok bűne bocsátatott meg, mert/hiszem (ὅτι) nagyon szeretett. Akinek pedig kevés bocsátatik meg, az kevésbé szeret.”

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy nincs szoros párhuzam a 47. vers első és második félverse között. Míg a második félversben a

szerepet kétségtelenül a megbocsátás következményeként szerepel, az elsőben inkább okként értelmezhető.

Értelmezésbeli problémát másrészt az jelent, hogy az első félversben olvasható következtetés nincs összhangban a megelőzőkben – pontosabban a 41-42-es versekben – olvasott példázattal. Azt várnánk, hogy itt is az előzőkben megismert logikát követi, miszerint mindkét személy esetében a szeretet tettei az adósság-elengetés következménye. A példabeszéd és alkalmazása közti ellentmondás elkerülése végett a szövegnek így kellene állnia: „Akinnek sokat megbocsátottak, az nagyon szeret, akinek keveset bocsátottak meg, az kevésbé szeret.” A probléma abból adódik, hogy valójában nem ez olvasható a 47a félversben.



Efezus: Szt. János bazilika romjai

Az isteni kegyelemről katolikus módon gondolkodva (vagyis a kinyilatkoztatás teljességéből következően) nem állíthatjuk, hogy a szeretet tettei okozzák a megbocsátást, hiszen az ingyenes ajándék Isten részéről. Az ember nem tetteinek köszönhetően nyeri el az üdvösséget, mint inkább hite által. Ezt sugallja Jézus zárószavai az asszonyhoz: „*A hited megmentett téged; menj békével.*” A szeretet kifejezése annak bizonyítéka, hogy irgalomból nyert bocsánatot. Parafrázisszerűen tehát így fogalmaznánk: „minthogy nagyon szeretett, az annak kifejezése, hogy bűneinek sokasága megbocsájtást nyert.” Ez a magyarázat különben beleillik a szövegkörnyezetbe, ahol korábban olyan bűnösökről olvasunk, akik elfogadták János keresztségét, míg a farizeusok (köztük Simon) elutasították azt. Az egyedüli nehézség immár „csak” abban áll, hogy ez az értelmezés bármennyire hihető és logikus, nem a szó szerint itt olvasható szövegre épül.

A felmerült értelmezésbeli probléma gyökere a miénktől eltérő zsidó gondolkodásban rejlik. A héber költészet világába merülve igyekezzünk tehát távolabbról megközelíteni a kérdést. A parallel-szerkesztés, az ún. „*parallelismus membrorum*” lényege, hogy két – alkalomadtán három – sor képez egy poétikus egységet. Nem sorvégi rímek, hanem gondolati ill. képi páros-rímek adják a költemény ritmusát, lüktetését. A plasztikus, eleven ábrázolást szolgálja ez a stílus, melyet a szemita költészet előszeretettel alkalmaz. A parallelizmus lehet szinonim, mint pl. „*Miért zúgnak a nemzetek, miért szönek hiú terveket a népek?*” (Zsolt 2,1), vagy „*Aki nyáron gyűjt, az eszes fiú, de aki aratáskor alszik, az szégyellni való.*” (Péld 10,5). Használatos a szembeállító párhuzam, vagyis az antitetikus parallelizmus, mint pl. „*Ismeri az Úr az igazak útját, de elvész az istentelenek ösvénye*” (Zsolt 1,6). Ismeretes azonban az előremutató párhuzam, mint pl. „*Veszekedést kelt a gyűlölet, a szeretet fátylat borít a hibákra.*” (Péld 10,12). Fogalmazhatnánk szinonim párhuzamként is eképpen: „a gyűlölet vitát kelt, a szeretet békét teremt”, de ily módon éppen a mondás ereje veszne el! Az eredeti, bibliai mondás épp azt tárja föl, hogy a szeretet sokkal több annál, mint hogy nem szít vitát. Nem csak hogy nem sebez, hanem inkább gyógyít.

Láthatjuk tehát, hogy a gondolati parallel-szerkesztés egy olyan retorikai alapmozgást biztosít, amely az emberi lélegzés egy nyugodt tempójához hasonul, ugyanakkor el-elgondolkodtat. S épp ebben rejlik ereje!

Az előremutató párhuzam azonban nem csak a kétsoros mondásokban, hanem nagyobb egységek esetében is megfigyelhető. Megfigyelhető ez a Lukács evangéliumában olvasható, az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédben is. Ott a törvénytánító kérdését, vagyis hogy ki az ő felebarátja, visszájára fordítja Jézus, amikor a történet végén neki szegezi a kérdést: „*Mit gondolsz, e három közül, melyik lett felebarátja annak, aki a rablók kezébe került?*” (Lk 10,36) A kérdés elméleti és távolságtartó volt, ám a példabeszéd során a hallgató résztvevővé vált, spontán érzelmi azonosulása következtében cselekvésre indult. Ebben rejlik a példabeszéd dinamikája, s az Isten uralmának bontakozásáról ezért szeretett Jézus is példabeszédek által tanítani.

Visszatérve a Lk 7,47-ben olvasható, nehezen értelmezhető jézusi mondásra, itt mintha kettős logikai elcsúszás volna. Egyrészt míg a 47a-ban a bocsánat a szeretet következményeként, addig a 47b-ben annak okaként szerepel. Másrészt pedig elmozdulás figyelhető meg a 41-42 versekben olvasható példázat és annak 47. versben való alkalmazása között.

A példázat szerint mindenki bűnös, még akkor is, ha az adósság mértéke jelentősen különbözik. Ugyanakkor azt is világossá teszi, hogy a hitelező a kezdeményező fél, és mindkettőt azzal az elhatározással szólítja magához, hogy összes hátralékukat elengedi. A döntő megfigyelésünk a példabeszéd műfajában rejlik: a Jézus



Efezus: Mária háza

ajkán elhangzó kérdés legfőbb célja, hogy résztvevővé tegye Simon farizeust. Ezek után nem lehet pusztán szemlélője a házában történeteknek. Figyeljük meg, hogy – a 44. vers tanúsága szerint – amikor Jézus az asszony felé fordul, valójában Simonhoz szól. Ahogy a 40. versben már olvashattuk, most ismét volna hozzá egy szava, amely immár nem egyszerű kijelentés, mint inkább javaslat, meghívás.

Tekintsünk most a problémát jelentő verset megelőző mondatokra, amelynek háromszoros szembeállítás megvilágítja a 47. versben tapasztalt feszültség lényegét: „*te nem adtál vizet a lábamra (...), te nem adtál nekem csókot (...), te nem kentél olajjal a fejemet*”. Ha a 44-46. versekben világos a farizeus és az asszony tettei közötti szembeállítás, akkor a 47. vers második félverse sem lehet egy általános jellegű igazság kinyilvánítása, hanem Simonhoz szól.

A következőkben vizsgáljuk meg az eredeti görög szövegben levő kulcsszavak sorrendjét: (*bűne*) sok (αἱ πολλαί)... (*szeretett*) nagyon (πολύ), vagyis ugyanazon szótöbblől képzett főnév majd melléknév

olvasható, majd a következő félversben ugyanez a sorrend ismétlődik, amikor az ὀλίγον-t előbb főnévként értelmezve úgy fordítjuk helyesen, hogy *keveset (bocsátanak meg)*, majd melléknévként *kevésé (szeret)*.

Az előzőekben megállapítottakat összekapcsolva tehát végülis arra a felismerésre jutottunk, hogy Jézus bár az asszonyra néz, mégis a farizeushoz szól, mégpedig úgy, hogy az asszony tettét jóváhagyóan megállapítja, majd Simon számára új távlatot nyit meg azáltal, hogy őt is a hálából fakadó szeretet tetteire hívja. Ahogyan a Genezáret tavánál Jézus megkérte egyik tanítványát (akinek neve szintén Simon!), hogy beszállva bárkájába „*vigye őt egy kissé (ὀλίγον) beljebb a parttól*” (Lk 5,3), úgy most arra szólítja fel vendéglátóját, a farizeus Simont, hogy „*akinek kicsi dolgot bocsátottak meg, az legalább egy kevésé szeresse*”!

Érdemes azon is elgondolkodni, hogy szintén Lukács festi meg azt a diptichont, amelyen a főszereplő kétségtelenül az irgalmas atya (ld. 15, 11-32). E mindenkit megindító példabeszédben az olvasók többnyire azzal a fiúval igyekeznek azonosulni, aki nyilvánvalóan bűnös életre tévedt, ám visszatalál az atyai házba, s így hovatarozása rendeződik. Az idősebb fiú azonban, aki látszólag odahaza van, csak külső szemlélője atyja nagyvonalú tetteinek. Őt sem hagyja magára a példabeszédbeli atya, hanem együtt-örvendezésre hívja. Hasonlóan, kérdéses szövegünk sem pusztán Jézus és az asszony találkozását örökíti meg, hanem arra tekintve a farizeushoz szól, hogy új távlatokkal ajándékozza meg: ismerje el, hogy ő is adósa Istennek, aki a hála jeleit várja tőle.

Jézus az asszonyhoz intézett zárószavairól hasonló állapítható meg, mint az előbb. Az asszony már korábban megtapasztalta Isten irgalmát, amely Jézuson keresztül kiáradt rá – ebből fakadt mérhetetlen hálája. Most a körülállókon van a sor, hogy Jézusban felismerjék és elismerjék Isten gyógyító, üdvösséget munkáló jelenlétét.

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak
áldott Húsvéti Ünnepet kívánunk!

A Társulat vezetőisége és Füzetünk szerkesztői.

PÁL APOSTOL TANÚSÁGTÉTELE

Rajzpályázat – A Szent Jeromos Bibliatársulat Győregyház-megyei Csoportja, valamint a mosonmagyaróvári Piarista Általános Iskola és Középiskola immáron 18. alkalommal rajzpályázatot hirdet, melynek témája *Pál apostol tanúságtétele*.

Célunk a szeretetben újjászületett létállapot bemutatása, amely mindent elvisel, miközben a félelem valamennyi formáját nélkülözi.

Források: ApCsel 9, 13-28. fejezet; ApCsel 11, ; ApCsel 13, 14-47; ApCsel 18, 1-11, 22-23; ApCsel 28, 16-28; ApCsel 17, 16-33; ApCsel 19, 23-40; ApCsel 25, 1-12, ApCsel 26, 1-29; ApCsel 15, 1-35; Gal 2, 11-21; ApCsel 27, 14-44; 2 Kor 22-29; ApCsel 8, 1-20; ApCsel 16, 16-24. *Figyelem! Nem tartozik a témához az apostol megtérésének eseménye, és római vértanúsága sem.*

A pályamű bármilyen technikával készíthető, de mérete ne legyen A/3-nál nagyobb. (A képeket kérjük *paszpartura* feldolgozni!) Beküldési határidő: április 24. (péntek).

A beküldött alkotásokból kiállítást rendezünk iskolánkban, melynek megnyitó ünnepsége (amely egyben eredményhírdetés is) 2009. május 10-én, 12 órakor lesz. Kategóriák: I.: 6-10 évesek (1-4. évfolyam) – II.: 10-14 évesek (5-8. évfolyam) – III.: 14-18 évesek (9-12. évfolyam)

Mindhárom kategóriában az első három helyezett könyvjutalmat, az első tíz helyezett emléklapot kap. A könyvjutalmak átvételére csak személyesen van lehetőség, azokat postázni nem áll módunkban. (A szokásos táborozásra az idén sajnos nem nyílik lehetőség.)

A pályamunka hátoldalán kérjük feltüntetni: a mű címét, a téma bibliai helyét, a készítő nevét, évfolyamát (az 1-12. számozás szerint), iskolája nevét és címét. A beküldött pályamunkákat nem áll módunkban visszaadni! Az alkotásokat az alábbi címre kérjük elküldeni: **Piarista Általános Iskola és Középiskola, 9200 Mosonmagyaróvár, Fő út 4. További felvilágosítás az iskola telefonszámán kérhető: **96/576-476****

Wolf Pál Péter koordinátor, Farkas István igazgató

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Pannonhalmán – Március 7.-én a pannonhalmi apátságban vártak rám, hogy a hitoktatók számára tartsak előadást a Szentírásról, a közösségi szentírásolvasás módszereiről. Örömmel mentem: sok szép gyerek- és fiatalkori emlékem fűződik „Kupachoz” (kirándulások, lelkigyakorlatok). Egy tizenkilenc fős kis csapat jött össze, öt bencés szerzetes és tízennégy világi munkatárs. Várszegi Asztrik főapát úr köszöntött bennünket. Ő sok elfoglaltsága miatt nem tudott egész nap velünk maradni, de ebédnél is odajött hozzánk, és a délutáni együttlétet is ő zárta egy szép imával és áldással. Kilenctől háromig voltunk együtt, ami magába foglalta a közös ebédet is. Ez a rövid idő két



A résztvevők

módszerrel való megismerkedésre adott lehetőséget. Olyan módszereket választottunk, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy a hitoktatók a későbbiekben a hittanórákon felhasználják.

A bevezető előadásban elmondtam, hogy együttlétünk nem csak ismeretek közlését szolgálja, hanem, ha a kölcsönös szeretet által biztosítjuk Jézus jelenlétét, akkor a Szentlélek segítségével olyan ajándékokat kapunk, olyan felismeréseket a Szentírásban kinyilatkoztatott isteni igazságokból, ami valóban gyümölcsözővé teszi együttlétünket, mindnyájan gazdagodni fogunk általa. A megosztás során megajándékozuk egymást ezekkel a felismerésekkel. Fontos, hogy nyitottak legyünk, készek arra, hogy megosszuk amit mi kapunk, és befogadjuk, amit a többiek kaptak.

Amikor a világi hitoktatók meglátták, hogy ilyen sok bencés szerzetes van a résztvevők között, kicsit megszeppentek, de hála a ben-

cés atyák közvetlenségének, az elfogódottság hamar feloldódott. A kiscsoportos munkában mindenki lelkes volt, nyitott és őszinte, sok értékes megfogalmazás született, amiről aztán az összesítés során a csoportok beszámoltak egymásnak.

Számomra új tapasztalatot jelentett a bencés atyákkal való közös munka. Eddigi előadásaim során ha pap volt a résztvevők között, természetesnek vette, hogy a világiak, és főleg az asszonyok kiszolgálják őt. Itt a bencés atyák sűrögtek-forogtak, szolgáltak a legnagyobb természetességgel, látszott hogy közösségi életük során ehhez vannak szokva. Ízelítőt kaptam abból, hogy nem magányos papokkal, hanem egy közösség tagjaival vagyok együtt, akik a mindennapi élet apró dolgaiban is szeretni és szolgálni igyekeznek. Ők gondoskodtak a résztvevőket váró kávéról, ásványvízről stb. Ebéd végén például az egyik atya állt oda, hogy a mosogatni való tányérok-tálcákat segítsen elrendezni.

A sok ellesett apróság közül még egy szép pillanatot említek meg külön: Sokan voltunk, nem fértünk el egy asztalnál, ezért az egyik bencés atya másik asztalhoz került, és bár ott sem volt egyedül – sokan voltak még rajtunk kívül a házban –, amikor a mi asztalunknál ülő rendtársa észrevette, félbehagyta a szomszédjával a beszélgetést, és átült hozzá. Külön meg kell említenem még Arnold testvért, aki az együttlét szíve volt, beszélgetett mindenkivel, kávé kínált és táblát törölt, mindig amire éppen szükség volt. Azzal az érzéssel jöttem el Pannonhalmáról, hogy jó lehet ilyen közösséghez tartozni.

Budapest – A Február 10.-én a Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet felkérésére a katolikus óvodák vallásos és erkölcsi neveléssel foglalkozó munkacsoportjának tartottam „A Biblia, mint a nevelés erőforrása és eszköze” címmel előadást. A résztvevők hosszú évek óta, Miskolctól Pécsig, az ország minden részéből rendszeresen összejönnek ezekre a továbbképző együttlétekre. Büszkén mutatták az eddigi munkából született szép kiadványokat. Előadásomban arról beszéltem, hogy a Szentírás megközelíthetővé tétele kicsi gyermekek számára nehéz feladat elé állítja a pedagógusokat, és hosszas előkészületet igényel. Először is tisztázniuk kell, hogy az adott szentírási szakasznak mi a mondanivalója, mi az üzenete,

amely nem lehet komplikált teológiai fejtegetés, hanem a lehető legegyszerűbb és legrövidebb, szinte címszerű megfogalmazást jelent. Ezután következhet a konkrét eszköz megkeresése, amivel ezt közvetíteni tudjuk a gyerekek számára. Isten annyira szeretett minket, hogy a Megtestesült Igében, gögicsélő kisgyermekként közénk jött, csak hogy közelebb lehessen hozzánk. Hogy Ő ilyen kicsivé lett értünk, azt mutatja számunkra, hogy tőlünk sem tudós komolyságot vár, amikor Hozzá közeledünk, hanem egész lényünket, a szívünk szeretetét és nyitottságát. Fontos tehát, hogy ne csak az értelmünkkel, hanem egész személyiségünkkel részt vegyünk ebben a párbeszédben, minden érzékszervünket vonjuk be az ő megismerésébe. Erre törekszünk akkor, amikor egy-egy szentírási szakasz feldolgozásakor nem csak verbálisan, hanem vizuális, auditív és kinetikus oldalról közelítjük meg a témát.

Ezután a bevezető előadás után közösen megnéztük, hogy ez módszer milyen lehetőségeket kínál egy konkrét gyógyítástörténet feldolgozása során. Ezt a témához kapcsolódó néhány identifikációs játék követte majd egy gyönyörű hangzókép nagy, csoportos elkészítése volt a befejezés. Mindenki lelkesen és aktívan bekapcsolódott mind a megbeszélésbe, mind a ritmushangszerekkel megszólaltatott hangzókép bemutatásába.

Vágvölgyi Éva

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imába foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába. *Az imaórák időpontja és az elmélgedések témája:* ápr. 17.: Tít 2,11-15; ápr. 28.: Róm 5,1-5; máj. 8.: Róm 5,1-5; máj. 22.: Csel 18,9-18; jún. 12.: 2 Kor 4,13-18. *A papság évében:* jún. 26.: 1 Kor 4,1-5; júl. 10.: 2 Kor 5,3-10; júl. 24.: 1 Tessz 2,3-6; aug. 7.: Tít 3,4-7; aug. 28.: Kol 2,6-8; szept. 11.: Kol 2,20-23; szept. 25.: Mt 5,13-16; okt. 9.: Gal 6,1-5; okt. 30.: Ef 4,11-16.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Kiadványainkból

1. **Öregbetűs Újszövetség:** az Újszövetségi Szentírás nagyobb betűs, jól olvasható formában. Ára: 1960.- Ft.

2. **Missziós Evangélium** (János evangéliuma, kis füzet, kétféle színes borítóval, ajándékozásra). Ára: 100.- Ft.

3. **Mindennapi Evangélium** (Márk evangéliuma napilap formátumban, ajándékozásra. Ára: 100,- Ft.

4. **Aranybiblia** (nagy méretű, díszes, aranyozott verettel, templomi kihelyezésre). Ára: 24.000 Ft.

5. **Családi Biblia** (nagy méretű, díszes, aranynyomással, családok számára). Ára: 12.000 Ft.

6. **Bibliaolvasó-naptár** (a teljes Szentírás szövegének beosztása két éven át minden napra, készítette: Gyürki László). Ára: 60.- Ft.

7. **Bibliaórák-csomag** (A. Steiner-V.Weymann: Találkozások [5 óra], Csodák [6 óra], Példabeszédek [7 óra], A.Hecht: Közös utunk a Bibliához [módszerek]), Vágvolgyi Éva: Bibliaórák [60 óra]. A csomag ára: 4000.- Ft.

8. **Vallomás a Szentírásról DVD I.** (Bíró László püspök, Nemeshegyi Péter S.J., Kerekes Károly O.Cist., Vértesaljai László S.J., Tomka Ferenc, Mihályi Angyalka katekéta, Varga Béláné Irénke személyes vallomása. Ára: 600.- Ft

9. **Vallomás a Szentírásról DVD II.** (Erdő Péter bíboros, Márfi Gyula érsek, Zseldin Gellért püspök, Gyürki László, Takács Gyula, Gelley Anna, Riskó Mariann vallomása, Székely János püspök három előadása. Ára: 600.- Ft

10. **A Szentföldön Jézus lába nyomán DVD** (A Fokoláre-atyák szentföldi felvételeiből összeállította Tomka Ferenc. A főbb szentföldi helyek bemutatása és ismertetése.) Ára füzettel: 1350,- Ft.

11. **Magyarságunk és a Biblia CD** (Nemeskürty István, Vörös Győző és Tarjányi Béla előadása a biblikusok továbbképző konferenciáján). Ára: 600,- Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 250 Ft,
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*



Egy öreg olajfa

örökre megmarad
